

Pantbrevssystemet och elektroniska företagsinteckningsbrev

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 2003.
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/>

Tryckt av Edita Sverige AB
Stockholm 2007

ISBN 978-91-38-22774-9
ISSN 0284-6012

Innehåll

Promemorians huvudsakliga innehåll	7
---	----------

1 Författningsförslag	8
------------------------------------	----------

1.1 Förslag till lag om inteckningsbrevsregister.....	8
1.2 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).....	14
1.3 Förslag till lag om ändring i konkurslagen (1987:672).....	15
1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:448) om pantbrevsregister.....	16
1.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:528) om företagsinteckning	17
1.6 Förslag till förordning om inteckningsbrevsregister.....	22
1.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1984:406) om stämpelskatt vid inskrivningsmyn- digheter.....	29
1.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2003:552) om företagsinteckning.....	31
1.9 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2004:368) med instruktion för Bolagsverket.....	38

2	Pantbrevssystemet.....	41
3	Elektroniska företagsinteckningsbrev	51
3.1	Bakgrund.....	51
3.1.1	Lagen om företagsinteckning.....	51
3.1.2	Lantmäteriverkets försöksverksamhet	52
3.1.3	Framställningar om lagstiftning.....	53
3.2	Överväganden och förslag	53
3.2.1	Det bör införas möjlighet att utfärda elektro- niska företagsinteckningsbrev.....	53
3.2.2	Registerförande myndighet.....	56
3.2.3	Kretsen av inteckningsbrevshavare	58
3.2.4	Registreringsåtgärder.....	60
3.2.5	Upplåtelse av säkerhet.....	66
3.2.6	Uppvisande av företagsinteckningsbrev i sam- band med inteckningsåtgärder	67
3.2.7	Rättelse, omprövning och överklagande	69
3.2.8	Frågor om offentlighet och sekretess.....	72
3.2.9	Ingivning till inteckningsbrevsregistret.....	77
3.2.10	Behandling av personuppgifter m.m.....	78
3.2.11	Skadeståndsfrågor	81
3.2.12	Avgiftsfrågor	84
4	Elektronisk ingivning till företagsinteckningsregistret	87
5	Kostnader	95
6	Ikraftträdande och övergångsfrågor	97
7	Författningskommentar	99
7.1	Förslaget till lag om inteckningsbrevsregister.....	99

7.2	Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).....	116
7.3	Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1987:672).....	116
7.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:448) om pantbrevsregister.....	117
7.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:528) om företagsinteckning	119

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian behandlas inledningsvis frågan om systemet med skriftliga pantbrev bör avskaffas. I den delen lämnas inte något förslag.

På företagsinteckningsområdet föreslås en reform som innebär att det skall bli möjligt att utfärda s.k. elektroniska företagsinteckningsbrev. Syftet med förslaget är rationalisera hanteringen av företagsinteckningsbreven.

Ett elektroniskt företagsinteckningsbrev skall utfärdas genom att företagsinteckningen som svarar mot företagsinteckningsbrevet registreras i ett särskilt register, inteckningsbrevsregistret. I inteckningsbrevsregistret skall det också kunna registreras uppgift om vem som har rätt att råda över företagsinteckningsbrevet, s.k. inteckningsbrevshavare. Endast den som har beviljats särskilt tillstånd får registreras som inteckningsbrevshavare. Om inteckningsbrevsregistret inte innehåller någon uppgift om inteckningsbrevshavare, skall den vars egendom har intecknats anses som inteckningsbrevshavare.

Det föreslås att Bolagsverket skall föra inteckningsbrevsregistret och att kommunikationen med registret skall kunna ske elektroniskt.

I promemorian föreslås vidare att det skall bli möjligt att ge in en ansökan om företagsinteckning till inskrivningsmyndigheten elektroniskt.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2008.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om inteckningsbrevsregister

Häri genom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Bolagsverket skall med hjälp av automatiserad behandling föra ett register över sådana företagsinteckningar för vilka det inte finns utfärdat något skriftligt företagsinteckningsbrev (*inteckningsbrevsregister*).

Av 1 kap. 1 § lagen (2003:528) om företagsinteckning följer att registrering av en företagsinteckning i inteckningsbrevsregistret innebär att ett elektroniskt företagsinteckningsbrev utfärdas.

Allmänna bestämmelser om registrering

2 § För att en företagsinteckning skall få föras in i inteckningsbrevsregistret fordras att den är införd i företagsinteckningsregistret och att begäran om registrering framställs enligt 3 eller 4 §.

En uppgift i inteckningsbrevsregistret om en företagsinteckning får förenas med en uppgift om vem som har rätt att råda över registreringen (*inteckningsbrevshavare*). Endast den som har fått tillstånd enligt 12 § får registreras som inteckningsbrevshavare. Om registret inte innehåller någon uppgift om intecknings-

brevshavare, skall den vars egendom har intecknats anses som inteckningsbrevshavare.

Om en företagsinteckning har varit föremål för beslut om utbyte enligt 2 kap. 14 § lagen (2003:528) om företagsinteckning eller motsvarande äldre bestämmelser, skall bestämmelserna i denna lag om företagsinteckning i stället gälla de genom utbytet beslutade företagsinteckningsbreven.

Registrering av nya företagsinteckningar

3 § På begäran av den som ger in en ansökan om företagsinteckning till inskrivningsmyndigheten skall Bolagsverket föra in en uppgift om företagsinteckningen, om en sådan beviljas, i inteckningsbrevsregistret. Om sökanden begär det, skall verket samtidigt föra in en uppgift om inteckningsbrevshavare.

Bestämmelserna i första stycket tillämpas även i samband med ansökningar om sådana inteckningsåtgärder som avses i 2 kap. 14–16 §§ lagen (2003:528) om företagsinteckning.

Registrering av tidigare beviljade företagsinteckningar

4 § På begäran av en innehavare av ett skriftligt företagsinteckningsbrev skall Bolagsverket föra in en uppgift om den företagsinteckning som svarar mot företagsinteckningsbrevet i inteckningsbrevsregistret. Om sökanden begär det, skall verket samtidigt föra in en uppgift om inteckningsbrevshavare.

En företagsinteckning får föras in i inteckningsbrevsregistret enligt bestämmelserna i första stycket endast om det skriftliga företagsinteckningsbrevet har getts in till Bolagsverket. I samband med införandet i registret skall företagsinteckningsbrevet förstöras.

I fråga om inteckningar som har beviljats eller sökts enligt de bestämmelser som gällde före ikraftträdandet av lagen (1984:649) om företagshypotek gäller bestämmelserna i denna lag om skriftligt företagsinteckningsbrev även sådana fordringsbevis som av-

ses i 8 § lagen (1984:650) om införande av lagen (1984:649) om företagshypotek. En sådan handling behöver dock inte förstöras, om den förses med en påskrift om att den inte längre medför någon rätt i den intecknade egendomen.

Registrering av inteckningsbrevshavare

5 § Om inteckningsbrevsregistret inte innehåller någon uppgift om inteckningsbrevshavare, skall Bolagsverket på begäran av den som enligt 2 § andra stycket skall anses som inteckningsbrevshavare föra in en uppgift om inteckningsbrevshavare i registret.

Avregistrering eller byte av inteckningsbrevshavare

6 § På begäran av den som är registrerad som inteckningsbrevshavare skall Bolagsverket ta bort uppgiften om inteckningsbrevshavare från inteckningsbrevsregistret.

Om sökanden begär det, skall Bolagsverket i samband med en åtgärd enligt första stycket föra in en ny uppgift om inteckningsbrevshavare i registret.

Avregistrering av företagsinteckning m.m.

7 § På begäran av den som är registrerad som inteckningsbrevshavare eller som enligt 2 § andra stycket skall anses som inteckningsbrevshavare, skall Bolagsverket utfärda ett skriftligt företagsinteckningsbrev som svarar mot företagsinteckningen. I samband med att det skriftliga företagsinteckningsbrevet utfärdas skall inteckningen tas bort från inteckningsbrevsregistret.

8 § Om en företagsinteckning, som är införd i inteckningsbrevsregistret, dödas eller blir utan verkan, skall Bolagsverket ta bort företagsinteckningen från registret. Om en inteckning blir utan verkan endast till viss del eller blir föremål för åtgärd som avses i

2 kap. 14–16 §§ lagen (2003:528) om företagsinteckning, skall uppgift om detta föras in i inteckningsbrevsregistret.

Hinder mot avregistrering

9 § På begäran av den som är registrerad som inteckningsbrevshavare eller som enligt 2 § andra stycket skall anses som inteckningsbrevshavare, skall Bolagsverket besluta att inteckningen inte får tas bort från inteckningsbrevsregistret enligt 7 §.

Ett beslut som avses i första stycket gäller till dess att inskrivningsmyndigheten har avslutat ett ärende enligt 2 kap. 14–17 §§ lagen (2003:528) om företagsinteckning. Om inteckningsbrevshavaren begär det, får Bolagsverket häva beslutet även dessförinnan.

10 § På begäran av Kronofogdemyndigheten skall Bolagsverket besluta att sådana registreringsåtgärder som anges i 5–7 §§ inte får vidtas. Ett sådant beslut gäller till dess att något annat har förordnats.

Rättelse

11 § En uppgift i inteckningsbrevsregistret skall rättas, om uppgiften innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av att Bolagsverket eller någon annan har gjort sig skyldig till skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende eller till följd av något tekniskt fel. Den vars rätt berörs skall ges tillfälle att yttra sig.

Denna paragraf gäller i stället för 28 § personuppgiftslagen (1998:204).

Tillstånd att registreras som inteckningsbrevshavare

12 § Tillstånd att bli registrerad som inteckningsbrevshavare meddelas av Bolagsverket.

Vid tillståndsprövningen skall Bolagsverket särskilt beakta

1. att sökanden har tillgång till den tekniska utrustning och den tekniska sakkunskap som fordras för inteckningsbrevsregistrets funktion,

2. att det finns tillfredsställande former för betalning av stämpelskatt, expeditionsavgifter och registreringsavgifter, och

3. att sökanden även i övrigt uppfyller de krav på lämplighet som bör ställas med hänsyn till inteckningsbrevsregistrets uppbyggnad och funktion.

13 § Tillstånd som avses i 12 § får återkallas om tillståndshavaren inte längre uppfyller de krav som anges i 12 § andra stycket.

När ett beslut om återkallelse av tillstånd har vunnit laga kraft, skall Bolagsverket självant vidta de åtgärder som anges i 7 §, om det inte finns något hinder mot detta enligt 9 eller 10 §.

Inteckningsbrevshavarens rättigheter och skyldigheter

14 § Den som är registrerad som inteckningsbrevshavare eller som enligt 2 § andra stycket skall anses som inteckningsbrevshavare har de rättigheter och skyldigheter som följer med innehavet av ett skriftligt företagsinteckningsbrev.

Överklagande

15 § Beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Fullmakt

16 § I ärenden enligt denna lag behöver ombud inte visa upp skriftlig fullmakt annat än om Bolagsverket anser att det behövs.

Bemyndiganden m.m.

17 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer

1. meddelar föreskrifter om förandet av inteckningsbrevsregistret och om ingivning av ansökningar i registreringsärenden, och

2. får meddela föreskrifter om avgifter för registrering enligt denna lag.

Skadestånd

18 § Tillfogas någon skada genom oriktig eller missvisande uppgift i inteckningsbrevsregistret eller i annat fall genom fel i samband med uppläggning eller förande av registret, har han eller hon rätt till ersättning av staten, om det inte visas att felaktigheten beror på en omständighet utanför Bolagsverkets kontroll vars följder verket inte skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Ersättning enligt första stycket kan efter skälighet sättas ned eller falla bort, om vållande på den skadelidandes sida har medverkat till skadan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2008.

1.2 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att det i sekretesslagen (1980:100)¹ skall införas en ny paragraf, 8 kap. 22 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

22 a §

Sekretess gäller i verksamhet som avser förande av inteckningsbrevsregistret enligt lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister för uppgift om registrerad inteckningsbrevshavare, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör lider skada.

Trots sekretessen får uppgift lämnas till den vars egendom har intecknats.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2008.

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

1.3 Förslag till lag om ändring i konkurslagen (1987:672)

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 22 § konkurslagen (1987:672) skall ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

22 §¹

Om utdelning eller efterutdelning har utfallit på ett företagsinteckningsbrevs belopp, skall förvaltaren anmäla detta till inskrivningsmyndigheten. Anmälan skall göras sedan beslutet att fastställa utdelningen eller efterutdelningen har vunnit laga kraft eller, i fall som avses i 21 §, när utbetalningen har ägt rum. Tillsammans med anmälningen skall förvaltaren sända in utdelningsförslaget eller någon annan handling som visar fördelningen.

När inteckningsborgenären lyfter betalning, skall detta *antecknas* på *inteckningsbrevet*.

När inteckningsborgenären lyfter betalning, skall *förvaltaren anteckna* detta på *företagsinteckningsbrevet*. Om *företagsinteckningsbrevet är elektroniskt*, skall *förvaltaren i stället anmäla betalningen till Bolagsverket för registrering i inteckningsbrevsregistret*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2008.

¹ Senaste lydelse 2003:538.

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:448) om pantbrevsregister

Härigenom föreskrivs att 19 § lagen (1994:448) om pantbrevsregister skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §¹

Den som har fått tillstånd enligt 14 § får ha direktåtkomst till pantbrevsregistret. Sådan direktåtkomst får avse *endast uppgifter om inteckningar för vilka tillståndshavaren är registrerad som pantbrevshavare. Direktåtkomsten får dock avse även uppgifter om andra inteckningar om* den berörda pantbrevshavaren har *medgivit* det.

Även inskrivningsmyndigheter, Kronofogdemyndigheten och lantmäterimyndigheter får ha direktåtkomst till pantbrevsregistret. Sådan direktåtkomst får *dock* avse *endast uppgifter som enligt pantbrevshavarens medgivande får lämnas ut till myndigheten.*

Den som har fått tillstånd enligt 14 § får ha direktåtkomst till pantbrevsregistret. Sådan direktåtkomst får *dock inte* avse *uppgift om registrerad pantbrevshavare annat än om*

1. *tillståndshavaren är registrerad som pantbrevshavare för inteckningen, eller*

2. *den berörda pantbrevshavaren har medgett det.*

Även inskrivningsmyndigheter, Kronofogdemyndigheten och lantmäterimyndigheter får ha direktåtkomst till pantbrevsregistret. Sådan direktåtkomst får *inte* avse *uppgift om registrerad pantbrevshavare, om inte pantbrevshavaren har medgett det.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2008.

¹ Senaste lydelse 2006:719.

1.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:528) om företagsinteckning

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2003:528) om företagsinteckning

dels att 1 kap. 1 och 2 §§ samt 2 kap. 3, 12, 15, 18 och 19 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 2 kap. 3 a § och 3 kap. 5 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §¹

Företagsinteckning beviljas med visst belopp i all sökandens egendom. Bevis om inteckningen benämns företagsinteckningsbrev.

Ett företagsinteckningsbrev utfärdas antingen i skriftlig form (skriftligt företagsinteckningsbrev) eller genom registrering i inteckningsbrevsregistret enligt lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister (elektroniskt företagsinteckningsbrev).

2 §

Om en näringsidkare upplåter säkerhet för en fordran genom att överlämna ett företagsinteckningsbrev beträffande sin egendom, får borgenären förmånsrätt enligt förmånsrättslagen (1970:979) till betalning för fordringen intill inteckningsbrevets belopp.

Ett elektroniskt företagsin-

¹ Senaste lydelse 2004:450

teckningsbrev skall anses ha överlämnats till borgenären, när denne eller någon som företräder honom eller henne har registrerats som inteckningsbrevshavare i inteckningsbrevsregistret.

I den mån inteckningsbrevets belopp inte räcker till betalning, har borgenären rätt att få betalt genom ett tillägg. Tillägget får inte överstiga femton procent av inteckningsbrevets belopp samt ränta på detta belopp från den dag då konkursansökningen gjordes. Räntan beräknas för år enligt en räntefot som motsvarar den av Riksbanken fastställda, vid varje tid gällande referensräntan enligt 9 § räntelagen (1975:635), ökad med fyra procentenheter.

En borgenärs rätt till betalning omfattar inte tillägget, om inteckningsbrevet utgör säkerhet för borgenären i andra hand.

2 kap.

3 §²

Vid behandlingen hos inskrivningsmyndigheten av inskrivningsärenden tillämpas inte bestämmelserna i 10 § andra stycket, 27 och 28 §§ förvaltningslagen (1986:223). Av 37 a och 37 b §§ lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter framgår att inskrivningsmyndigheten skall ompröva beslut om stämpelskatt i vissa fall.

Ansökningar och anmälningar i inskrivningsärenden skall vara skriftliga.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om ingivning av ansökningar och anmälningar i inskrivningsärenden.

² Senaste lydelse 2005:156.

3 a §

I inskrivningsärenden behöver ombud inte visa upp skriftlig fullmakt annat än om inskrivningsmyndigheten anser att det behövs.

12 §

Om det inte finns något som hindrar det, skall företagsinteckning beviljas och företagsinteckningsbrev utfärdas på grund av inteckningen.

Om ett elektroniskt företagsinteckningsbrev utfärdas i stället för ett tidigare utfärdat skriftligt företagsinteckningsbrev, förlorar det skriftliga företagsinteckningsbrevet sin giltighet. Utfärdas ett skriftligt företagsinteckningsbrev i stället för ett tidigare utfärdat elektroniskt företagsinteckningsbrev, förlorar det elektroniska företagsinteckningsbrevet sin giltighet.

Bestämmelser om utfärdande av nytt inteckningsbrev i stället för inteckningsbrev som har dödats finns i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling.

15 §³

Företagsinteckningar som har inbördes lika rätt eller gäller omedelbart efter varandra får på ansökan av den vars egendom intecknats och efter medgivande av företagsinteckningsbrevens innehavare föras samman till en inteckning (sammanföring). Denna inteckning skall gälla med den förmånsrätt som tillkommer den av de sammanförda inteckningarna som har sämsta rätt.

³ Senaste lydelse 2004:450.

Sammanföring får ske endast om inteckningarna är bestämda i samma valuta.

Inteckningar som är införda i inteckningsbrevsregistret får sammanföras endast om samtliga inteckningar som omfattas av åtgärden är införda i registret och har samma inteckningsbrevshavare.

En inteckning som avses i första stycket skall förklaras gälla för ett lägre belopp än det som de sammanförda inteckningarna sammanlagt uppgår till, om sökanden begär det och inteckningsbrevens innehavare medger det.

18 §

I fall då medgivande krävs enligt 14–17 §§ skall företagsinteckningsbrevet lämnas in till inskrivningsmyndigheten.

I fall då medgivande krävs enligt 14–17 §§ *fordras att företagsinteckningsbrevet lämnas in till inskrivningsmyndigheten eller, i fråga om elektroniskt företagsinteckningsbrev, att det finns hinder mot avregistrering enligt 9 § lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister och att någon begäran om att hindret skall hävas inte har framställts.*

19 §

På ansökan av den som innehar ett företagsinteckningsbrev skall innehavet antecknas i företagsinteckningsregistret. Sökanden skall föreläggas att visa upp inteckningsbrevet, om det finns anledning att anta att sökanden inte innehar detta. Om någon annan redan är antecknad som innehavare, skall inskrivningsmyndigheten sedan det nya innehavet har antecknats ta bort den tidigare anteckningen och underrätta den vars innehav var antecknat.

En anteckning om innehav skall tas bort, om den vars innehav har antecknats anmäler att innehavet har upphört.

En anteckning om innehav skall tas bort, om

1. den vars innehav har antecknats anmäler att innehavet har upphört, eller

2. den som är registrerad som *inteckningsbrevshavare enligt lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister* eller som är att anse som *inteckningsbrevshavare enligt 2 § andra stycket samma lag* begär det.

3 kap

5 §

Den som genom oriktig uppgift om behörighet att företräda någon annan i ett inskrivningsärende uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar ren förmögenhetsskada skall ersätta skadan.

Om skadan vållas i tjänsten av en arbetstagare, skall skadan ersättas av arbetsgivaren.

Rätten till skadestånd faller bort om talan inte väcks inom tio år från det att inskrivningsärendet avgjordes.

Bestämmelserna i första–tredje styckena får inte frångås till nackdel för en skadelidande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2008.

1.6 Förslag till förordning om inteckningsbrevsregister

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Bolagsverket är personuppgiftsansvarigt enligt personuppgiftslagen (1998:204) för inteckningsbrevsregistret.

2 § Bolagsverket skall se till att det inte uppkommer otillbörligt intrång i de registrerades personliga integritet eller risker från säkerhetssynpunkt. För dessa syften får myndigheten i enskilda fall ställa upp särskilda villkor för behandlingen av personuppgifter.

3 § Inteckningsbrevsregistret skall i fråga om personuppgifter ha till ändamål att användas

1. för registrering av företagsinteckningar och inteckningsbrevshavare enligt lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister,
2. som underlag för beslut som får meddelas enligt lagen om inteckningsbrevsregister, och
3. som underlag för underrättelser till inteckningsbrevshavare och dem som enligt 2 § andra stycket lagen om inteckningsbrevsregister skall anses som inteckningsbrevshavare av företagsinteckningsbrev om innehållet i företagsinteckningsregistret.

4 § För varje företagsinteckning som registreras i inteckningsbrevsregistret skall i registret anges

1. datum för ansökan om företagsinteckning och inskrivningsmyndighetens aktnummer,
2. datum för registreringen av företagsinteckningen i inteckningsbrevsregistret.

I förekommande fall skall i registret anges

1. inteckningsbrevshavarens namn och datum för registreringen av inteckningsbrevshavaren,

2. uppgift som avses i 8 § andra meningen lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister,

3. beslut enligt 9 eller 10 § lagen om inteckningsbrevsregister.

Vid sådan redovisning av företagsinteckningsbrev som avses i 2 § tredje stycket lagen om inteckningsbrevsregister skall i registret dessutom anges de ytterligare uppgifter som fordras för identifiering av företagsinteckningsbrevet.

Registrering av nya företagsinteckningar

5 § En ansökan om registrering enligt 3 § lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister skall ges in till inskrivningsmyndigheten i samband med ett ärende om företagsinteckning.

6 § I samband med registrering enligt 3 § lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister skall Bolagsverket sända en underrättelse om åtgärden till den som registreras som inteckningsbrevshavare eller som genom åtgärden skall anses som inteckningsbrevshavare, om denne är någon annan än sökanden i ärendet.

Registrering av tidigare beviljade företagsinteckningar

7 § I samband med registrering enligt 4 § lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister skall Bolagsverket sända en underrättelse om åtgärden till den som registreras som inteckningsbrevshavare eller som genom åtgärden skall anses som inteckningsbrevshavare, om denne är någon annan än sökanden i ärendet.

Om den som skall underrättas har medgett det, får underrättelsen lämnas med hjälp av automatiserad behandling.

Registrering av inteckningsbrevshavare m.m.

8 § När Bolagsverket vidtar en registreringsåtgärd enligt 5 eller 6 § lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister, skall verket sända en underrättelse om åtgärden till

1. den som är sökande i ärendet, och

2. den som har registrerats som inteckningsbrevshavare eller som genom åtgärden skall anses som inteckningsbrevshavare.

Om sökanden har företrätts av ombud som inte har visat upp skriftlig fullmakt, skall både sökanden och ombudet underrättas.

Om den som skall underrättas har medgett det, får underrättelsen lämnas med hjälp av automatiserad behandling.

Utfärdande av skriftligt företagsinteckningsbrev

9 § Bestämmelserna i 24 och 25 §§ förordningen (2003:552) om företagsinteckning om företagsinteckningsbrev gäller i tillämpliga delar vid utfärdandet av skriftligt företagsinteckningsbrev enligt 7 § lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister.

Ett skriftligt företagsinteckningsbrev skall innehålla, utöver de uppgifter som avses i 25 § förordningen om företagsinteckning, uppgift om att brevet har utfärdats enligt 7 § lagen om inteckningsbrevsregister samt uppgift om datum för utfärdandet.

10 § När Bolagsverket utfärdar ett skriftligt företagsinteckningsbrev enligt 7 § lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister, skall verket sända en underrättelse om åtgärden till den som är sökande i ärendet.

Om sökanden har företrätts av ombud som inte har visat upp skriftlig fullmakt, skall både sökanden och ombudet underrättas.

Om den som skall underrättas har medgett det, får underrättelsen lämnas med hjälp av automatiserad behandling.

Ändring av namnuppgift

11 § Om en registrerad inteckningsbrevshavare byter namn eller firma, får Bolagsverket efter anmälan föra in den nya uppgiften i registret.

Rättelse m.m.

12 § Om Bolagsverket finner att en uppgift i inteckningsbrevsregistret är felaktig, skall verket, om felet inte kan rättas omedelbart och är sådant att det föranleder osäkerhet om rättsläget, genast anmärka förhållandet i registret. Anmärkningen skall tas bort ur registret så snart rättelse har skett.

Om ett beslut att registrera en företagsinteckning eller att registrera eller avregistrera en inteckningsbrevshavare har överklagats, skall även detta anmärkas i registret. Anmärkningen skall tas bort när det överklagade beslutet har vunnit laga kraft.

Tillstånd att registreras som inteckningsbrevshavare

13 § Ansökan enligt 12 § lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister görs skriftligen hos Bolagsverket. Sökanden skall ge in de handlingar som åberopas till stöd för ansökan.

Innan Bolagsverket meddelar tillstånd eller återkallar ett tidigare meddelat tillstånd, skall det, om det inte är obehövligt, ge Finansinspektionen tillfälle att yttra sig.

Elektronisk ingivning

14 § Ansökningar om åtgärder som avses i 4–7, 9 och 10 §§ lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister och framställningar om utlämnande av uppgifter i inteckningsbrevsregistret får av den som har fått tillstånd enligt 12 § lagen om inteckningsbrevsregister överföras elektroniskt till Bolagsverket enligt föreskrifter som meddelas av verket.

Bolagsverket får meddela föreskrifter om att annan än den som har fått tillstånd enligt 12 § lagen om inteckningsbrevsregister får överföra ansökningar och framställningar som avses i första stycket elektroniskt.

Direktåtkomst

15 § Den som har fått tillstånd enligt 12 § lagen om inteckningsbrevsregister får ha direktåtkomst till inteckningsbrevsregistret. Sådan direktåtkomst får dock inte avse uppgift om registrerad inteckningsbrevshavare annat än om

1. tillståndshavaren är registrerad som inteckningsbrevshavare för inteckningen, eller

2. den berörda inteckningsbrevshavare har medgett det.

Även inskrivningsmyndigheten och Kronofogdemyndigheten får ha direktåtkomst till inteckningsbrevsregistret. Sådan direktåtkomst får inte avse uppgift om registrerad inteckningsbrevshavare om inte inteckningsbrevshavaren har medgett det.

Den vars egendom har intecknats får ha direktåtkomst till sådana uppgifter i inteckningsbrevsregistret som avser inteckningar i den egna egendomen.

Inhämtande av uppgifter till registret

16 § I samband med registreringsåtgärder enligt 3–10 §§ lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister får Bolagsverket hämta uppgifter om företagsinteckningen från företagsinteckningsregistret med hjälp av automatiserad behandling.

Bevarande av borttagna uppgifter

17 § Uppgifter som har tagits bort från inteckningsbrevsregistret enligt 6–8 §§ lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister skall bevaras i minst tio år.

Övriga bestämmelser om det tekniska förfarandet

18 § Bolagsverket får meddela föreskrifter om det tekniska förfarandet vid förandet av inteckningsbrevsregistret.

Avgifter

19 § I ärenden om registrering eller avregistrering enligt lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister skall sökanden betala avgifter enligt följande.

Registrering av ny företagsinteckning (3 §)...kr

Registrering av tidigare beviljad företagsinteckning (4 §)...kr

Registrering av inteckningsbrevshavare (5 §) per företagsinteckning...kr

Avregistrering eller byte av inteckningsbrevshavare (6 §) per företagsinteckning...kr

Avregistrering med utfärdande av skriftligt företagsinteckningsbrev (7 §)...kr

20 § Bolagsverket får meddela föreskrifter om att avgift enligt 19 § skall betalas när ansökan ges in. Om verket har meddelat föreskrifter om detta och sökanden inte har betalat avgiften, skall sökanden föreläggas att betala avgiften inom en viss tid. Följs inte detta föreläggande, skall ansökan avvisas. Sökanden skall upplysas om detta i föreläggandet.

21 § Bolagsverket får meddela föreskrifter om undantag från bestämmelserna i 19 §.

22 § I 22 a § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om överklagande hos allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut enligt denna förordning än beslut om avgift får dock inte överklagas.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2008.

1.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1984:406) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter

Härigenom föreskrivs att det i förordningen (1984:406) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter skall införas en ny paragraf, 18 a §, och en ny rubrik närmast före 18 a § av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Uppbörd av stämpelskatt vid Bolagsverket

18 a §

En inskrivningsmyndighet som avses i 38 a § lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter får, trots bestämmelserna i 33 § lagen om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter, lämna ut andra handlingar än skriftliga företagsinteckningsbrev även innan skatten har betalats.

Inskrivningsmyndigheten beslutar hur fastställd skatt skall tas ut. Inskrivningsmyndigheten får även i andra fall än som avses i första stycket lämna ut handlingar innan skatten har betalats om myndigheten och sökanden har kommit överens om att betalning får ske via autogiro.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2008.

1.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2003:552) om företagsinteckning

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2003:552) om företagsinteckning

dels att 4, 22 och 24–27 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas tre nya paragrafer, 4 a, 14 a och 26 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Företagsinteckningsregistret skall innehålla de uppgifter som framgår av 7–11 §§.

Företagsinteckningsregistret skall även innehålla annan information som har samband med information som enligt 7–11 §§ ingår i registret (tilläggsinformation). Bestämmelser om sådan information finns i 13 och 14 §§.

Företagsinteckningsregistret skall även innehålla annan information som har samband med information som enligt 7–11 §§ ingår i registret (tilläggsinformation). Bestämmelser om sådan information finns i 13–14 a §§.

Tilläggsinformationen skall redovisas skild från övriga uppgifter i registret.

4 a §

En ansökan eller anmälan får överföras elektroniskt till inskrivningsmyndigheten enligt föreskrifter som inskrivningsmyndigheten får meddela.

14 a §

Som tilläggsinformation till företagsinteckningsregistret skall redovisas om det företagsinteck-

*ningsbrev som svarar mot en in-
teckning är ett skriftligt företags-
inteckningsbrev.*

22 §

Över inskrivningsmyndighetens beslut skall det utfärdas be-
vis.

Bevis om beslut i inskrivningsärende utfärdas enligt följande.

Ansökan avser	Beslut	Bevis	Ansökan avser	Beslut	Bevis
Inteckning	bifall	företagsin- tecknings- brev	Inteckning	bifall	<i>skriftligt</i> företagsin- tecknings- brev <i>eller</i> <i>elektroniskt</i> <i>företagsin- teckningsbrev</i>
	övriga	inskrivnings- bevis		övriga	inskrivnings- bevis
Utbyte av företagsin- tecknings- brev	bifall	företagsin- tecknings- brev	Utbyte av företagsin- tecknings- brev	bifall	<i>skriftligt</i> företagsin- tecknings- brev <i>eller</i> <i>elektroniskt</i> <i>företagsin- teckningsbrev</i>
	övriga	inskrivnings- bevis		övriga	inskrivnings- bevis

Samman- föring	bifall	företagsin- tecknings- brev	Samman- föring	bifall	<i>skriftligt</i> företagsin- teckningsbrev <i>eller</i> <i>elektroniskt</i> <i>företagsintec- ningsbrev</i>
	övriga	inskrivnings- bevis		övriga	inskrivnings- bevis
Nedsätt- ning	bifall	företagsintec- kningsbrev	Nedsätt- ning	bifall	<i>skriftligt</i> företagsin- tecknings- brev <i>eller</i> <i>elektroniskt</i> <i>företagsin- teckningsbrev</i>
	övriga	inskrivnings- bevis		övriga	inskrivnings- bevis
Dödning	alla	inskrivnings- bevis	Dödning	alla	inskrivnings- bevis
Dödning enligt 13 § lagen (1927:85) om dödän- de av för- kommen handling	alla	inskrivnings- bevis	Dödning enligt 13 § lagen (1927:85) om dödän- de av för- kommen handling	alla	inskrivnings- bevis
Rättelse	alla	företagsintec- kningsbrev eller inskrivnings- bevis	Rättelse	alla	<i>skriftligt</i> företagsin- tecknings- brev <i>eller</i> <i>elektroniskt</i> <i>företagsin- teckningsbrev</i> eller inskriv- ningsbevis

Begärs sammanföring och i samband därmed utbyte av det inteckningsbrev som den sammanförda inteckningen svarar mot, skall inteckningsbrev på grund av sammanföringen inte utfärdas. De inteckningsbrev som skall utfärdas på grund av utbytet skall innehålla uppgift om både sammanföringen och utbytet.

Begärs utbyte av inteckningsbrev och i samband därmed sammanföring, som berör en inteckning som svarar mot ett av de begärda nya inteckningsbreven, skall inteckningsbrev inte utfärdas för utbytet i denna del. Det inteckningsbrev som skall utfärdas på grundval av sammanföringen skall innehålla uppgift om både utbytet och sammanföringen.

Begärs utbyte av inteckningsbrev och i samband därmed dödning av inteckning som svarar mot ett av de nya inteckningsbreven, skall inteckningsbrev för dödad inteckning inte utfärdas. I stället skall utfärdas inskrivningsbevis för dödningen innefattande uppgift om utbytet.

I annat fall än som avses i andra–femte styckena skall utfärdas ett särskilt bevis på begäran av sökanden.

24 §

Inskrivningsbevis, företagsinteckningsbrev samt under rättelser som avses i 23 § skall skrivas ut med hjälp av automatiserad behandling. Handlingarna undertecknas inte.

Särskilt bevis skall utfärdas manuellt av inskrivningsmyndigheten och skall undertecknas av den som har fattat beslutet.

Kan inskrivningsbevis, *inteckningsbrev* eller underrättelse till följd av tekniskt fel eller av annan anledning inte fram-

Inskrivningsbevis, *skriftliga* företagsinteckningsbrev samt underrättelser som avses i 23 § skall skrivas ut med hjälp av automatiserad behandling. Handlingarna undertecknas inte.

Särskilt bevis skall utfärdas manuellt av inskrivningsmyndigheten och skall undertecknas av den som har fattat beslutet.

Kan inskrivningsbevis, *skriftligt företagsinteckningsbrev* eller underrättelse till följd av tekniskt fel eller av annan

ställas på det sätt som anges i första stycket, får inskrivningsmyndigheten i stället framställa handlingen i form av särskilt bevis. Inteckningsbrev skall därvid utfärdas på sådan blankett som avses i 25 §.

anledning inte framställas på det sätt som anges i första stycket, får inskrivningsmyndigheten i stället framställa handlingen i form av ett särskilt bevis. Inteckningsbrev skall därvid utfärdas på sådan blankett som avses i 25 §.

Rättas felskrivning i bevis sedan beviset har lämnats ut, skall rättelsen bestyrkas av den som har fattat beslutet om rättelse.

Av 1 kap. 1 § lagen (2003:528) om företagsinteckning framgår att ett elektroniskt företagsinteckningsbrev utfärdas genom registrering av inteckningen i inteckningsbrevsregistret. Om sådan registrering finns särskilda bestämmelser i lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister och förordningen (2008:000) om inteckningsbrevsregister.

25 §¹

Inskrivningsbevis och företagsinteckningsbrev skall utfärdas på blanketter enligt formulär som fastställs av inskrivningsmyndigheten.

Inteckningsbrev skall innehålla uppgift om

Inskrivningsbevis och *skriftliga* företagsinteckningsbrev skall utfärdas på blanketter enligt formulär som fastställs av inskrivningsmyndigheten.

Skriftliga företagsinteckningsbrev skall innehålla uppgift om

1. datum och nummer för inteckningsansökan,
2. inteckningens belopp med bokstäver och siffror samt inteckningens valuta,

¹ Senaste lydelse 2004:385.

3. person- eller organisationsnummer och namn eller firma och

4. det beslut som ligger till grund för företagsinteckningsbrevets utfärdande, om beslutet inte meddelas samma inskrivningsdag som inteckningsansökan hänför sig till.

Om ett nytt företagsinteckningsbrev utfärdas enligt 2 kap. 22 § lagen (2003:528) om företagsinteckning med anledning av rättelse, skall i det nya företagsinteckningsbrevet anges att det ersätter ett tidigare utfärdat sådant brev.

Om ett nytt *skriftligt* företagsinteckningsbrev utfärdas enligt 2 kap. 22 § lagen (2003:528) om företagsinteckning med anledning av rättelse, skall i det nya företagsinteckningsbrevet anges att det ersätter ett tidigare utfärdat sådant brev.

Om skriftliga företagsinteckningsbrev som utfärdas enligt 7 § lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister finns särskilda bestämmelser i 9 och 10 §§ förordningen (2008:000) om inteckningsbrevsregister.

26 §

Om en inteckning dödas, skall företagsinteckningsbrevet göras obrukbart och behållas av inskrivningsmyndigheten. När ett nytt inteckningsbrev utfärdas efter en inteckningsåtgärd gäller detsamma i fråga om tidigare utfärdade inteckningsbrev.

Om en inteckning dödas, skall, *i förekommande fall, det skriftliga* företagsinteckningsbrevet göras obrukbart och behållas av inskrivningsmyndigheten. När ett nytt inteckningsbrev utfärdas efter en inteckningsåtgärd gäller detsamma i fråga om tidigare utfärdade *skriftliga* inteckningsbrev.

26 a §

Om sökanden har företrätts av ombud som inte har visat upp skriftlig fullmakt, skall en underrättelse om det beslut genom vilket ärendet har avgjorts sändas till sökanden.

27 §

Bevis om de uppgifter som redovisas i företagsintektningsregistret lämnas i form av gravationsbevis. Gravationsbevis utfärdas särskilt för varje registerpost. Beviset skall innehålla de uppgifter som redovisas i registerposten samt *uppgift* om aktualitetsdatum.

Bevis om de uppgifter som redovisas i företagsintektningsregistret lämnas i form av gravationsbevis. Gravationsbevis utfärdas särskilt för varje registerpost. Beviset skall innehålla de uppgifter som redovisas i registerposten samt *uppgifter enligt 14 a § och* om aktualitetsdatum.

Bevis om att en viss fysisk eller juridisk person inte förekommer i företagsintektningsregistret lämnas också i form av gravationsbevis.

Gravationsbevis utfärdas på blankett enligt formulär som fastställs av inskrivningsmyndigheten. Beviset undertecknas inte. På blanketten skall det finnas uppgift om inskrivningsmyndighetens namn och adress.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2008.

1.9 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2004:368) med instruktion för Bolagsverket

Härigenom föreskrivs att 1 och 11 §§ förordningen (2004:368) med instruktion för Bolagsverket skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Bolagsverket är central förvaltningsmyndighet för

1. registreringsärenden som gäller aktiebolag, filialer, europeiska ekonomiska intressegrupperingar, europabolag och europakooperativ,

2. handels- och föreningsregisterärenden, *och*

3. bank- och försäkringsregisterärenden.

2. handels- och föreningsregisterärenden,

3. bank- och försäkringsregisterärenden, *och*

4. ärenden enligt 1 § lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister.

Bolagsverket är inskrivningsmyndighet enligt 2 kap. 2 § lagen (2003:528) om företagsinteckning.

11 §²

Bolagsverket får till en stat som inte ingår i Europeiska unionen eller är ansluten till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet föra över personuppgifter i den utsträckning uppgifterna ingår i verkets

1. aktiebolagsregister,

2. handelsregister,

3. föreningsregister,

4. filialregister,

¹ Senaste lydelse 2006:916.

² Senaste lydelse 2006:916.

- 5. EEIG-register,
- 6. företagsinteckningsregister,
- 7. europabolagsregister, 7. europabolagsregister,
- eller*
- 8. europakooperativsregis- 8. europakooperativsregis-
- ter. ter, *eller*
- 9. inteckningsbrevsregister.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2008.

2 Pantbrevssystemet

Bedömning: Systemet med skriftliga pantbrev bör inte avskaffas.
--

Bakgrund

Pantsättning av fast egendom

En fastighetsägare, som vill upplåta panträtt i fastigheten till säkerhet för en fordran, kan hos en inskrivningsmyndighet ansöka om inskrivning i fastigheten av ett visst belopp. En sådan inskrivning kallas *inteckning* (se 6 kap. 1 § jordabalken) och kommer till uttryck i en registrering i fastighetsregistrets inskrivningsdel. Mot varje inteckning svarar ett *pantbrev*. Det är pantbrevet som används för att upplåta panträtt.

Pantbrev utfärdades tidigare endast i *skriftlig* form, dvs. såsom ett dokument i pappersformat. Om det har utfärdats ett skriftligt pantbrev, sker pantupplåtelsen genom att ”fastighetens ägare överlämnar pantbrevet som pant för fordringen” (se 6 kap. 2 § jordabalken). Det innebär bl.a. att pantsättning av fast egendom innefattar två moment, dels en av fastighetsägaren gjord pantförskrivning, dels ett överlämnande av pantbrevet till borgenären.

Sedan år 1994 kan det förutom skriftliga pantbrev även utfärdas s.k. datapantbrev (se 22 kap. 5 a § jordabalken). Ett *datapantbrev* kommer inte till uttryck i något fysiskt föremål utan endast i en registrering i ett särskilt register, *pantbrevsregistret*.

Vid en pantsättning med användande av ett datapantbrev ersätts överlämnandet av pantbrevet av en registreringsåtgärd; borgenären registreras som *pantbrevshavare* i pantbrevsregistret (se 6 kap. 2 § jordabalken).

Pantbrevsregistret

Pantbrevsregistret förs av Lantmäteriverket med hjälp av automatiserad behandling.

Endast den som har beviljats särskilt tillstånd får registreras i pantbrevsregistret som pantbrevshavare. Tillstånd att bli registrerad som pantbrevshavare beviljas av Lantmäteriverket. Om registret inte innehåller någon uppgift om pantbrevshavare, skall den som har lagfart på fastigheten anses som pantbrevshavare (se 4 § lagen om pantbrevsregister). Av registret framgår således vem som har rätt att råda över datapantbrevet.

Initiativ till registrering av en inteckning i pantbrevsregistret kan tas i samband med att en ansökan om inteckning ges in till inskrivningsmyndigheten (se 5 §). Det är fastighetsägaren som avgör om inteckningen skall föras in i pantbrevsregistret (och därmed också om pantbrevet skall utfärdas i skriftlig form eller såsom ett datapantbrev). Ett skriftligt pantbrev kan också "konverteras" till ett datapantbrev. Konverteringen innebär att inteckningen förs in i pantbrevsregistret samtidigt som det skriftliga pantbrevet förstörs (se 6 §). Om pantbrevsregistret inte innehåller någon uppgift om pantbrevshavare, kan den som skall anses som pantbrevshavare (dvs. den som har lagfart på fastigheten) begära att en pantbrevshavare skall registreras (se 7 §). På begäran av den som är registrerad som pantbrevshavare, kan uppgiften om pantbrevshavare tas bort från pantbrevsregistret. En registrerad pantbrevshavare kan vidare begära att en ny pantbrevshavare skall registreras för pantbrevet (se 7 a §). En registrerad pantbrevshavare eller den som skall anses som pantbrevshavare kan också begära att inteckningen avregistreras från registret och att det i stället utfärdas ett skriftligt pantbrev som svarar mot inteckningen (se 8 §).

Systemets funktion kan illustreras med följande exempel:

Fastighetsägaren A-son lånar pengar i banken B. I samband med låneavtalet träffas också ett pantavtal som innebär att A-son skall lämna B säkerhet i en inteckning som skall tas ut i A-sons fastighet. När A-son ansöker om inteckning i fastigheten, begär han att inteckningen skall registreras i pantbrevsregistret med B som pantbrevshavare. Något skriftligt pantbrev skrivs då inte ut utan B grundar sin panträtt på pantavtalet jämte registreringen i pantbrevsregistret. Senare löser A-son sitt lån hos B och lånar i stället motsvarande belopp i banken C. Han upplåter därvid säkerhet i samma inteckning som B hittills haft säkerhet i. C underrättar B om detta, varefter B hos Lantmäteriverket begär att uppgiften om pantbrevshavare ändras. Detta leder till att C registreras som pantbrevshavare i stället för B. Så småningom betalar A-son alla sina lån. C begär då att uppgiften om att C är pantbrevshavare tas bort ur pantbrevsregistret. Härigenom blir A-son, i egenskap av lagfaren fastighetsägare, att anse som pantbrevshavare. Om A-son vid ett senare tillfälle skulle upplåta ny panträtt i fastigheten, kan A-son begära att en ny pantbrevshavare registreras.

Det finns 10,5 miljoner inteckningar i landets fastigheter. Av dessa har 9 miljoner registrerats i pantbrevsregistret (april 2007). Av de 200.000–250.000 pantbrev som utfärdas varje år är 98 procent datapantbrev.

Totalt har ca 170 företag och myndigheter beviljats tillstånd att vara registrerade som pantbrevshavare. Det rör sig om kreditinstitut, försäkringsföretag, fastighetsbolag, fastighetsförvaltare och kommuner.

Lantmäteriverkets förslag

Lantmäteriverket har i en promemoria föreslagit att systemet med skriftliga pantbrev skall avskaffas (dnr Ju2001/7861/L1). Syftet med förslaget är att effektivisera hanteringen av pantbrev.

Enligt förslaget skall det enbart vara möjligt att utfärda datapantbrev. Det föreslås vidare att från och med en viss tidpunkt skall samtliga inteckningar vara registrerade i pantbrevsregistret. Skriftliga pantbrev som svarar mot inteckningar som inte är registrerade i pantbrevsregistret skall ges in till Lantmäteriverket. Skriftliga pantbrev som inte har getts in senast vid en viss tidpunkt skall förlora sin verkan.

Om ett skriftligt pantbrev förlorar sin verkan, upphör panträtten som följer med pantbrevet. Det kan leda till skada för panthavaren. Enligt förslaget skall därför den som förlorar sin panträtt ha rätt till ersättning av staten för skadan. Ersättningen skall sättas ned eller falla bort om den skadelidande har medverkat till skadan.

Enligt förslaget skall det även i fortsättningen krävas särskilt tillstånd för att få vara registrerad i pantbrevsregistret som pantbrevshavare. Tillstånd skall meddelas dem som uppfyller de krav som anges i lagstiftningen idag (se 14 § lagen om pantbrevsregister). Det föreslås dock också att det skall vara möjligt att bevilja tillstånd till dem som inte uppfyller dessa krav under förutsättning att de företräds av ett ombud som uppfyller kraven.

Den som har beviljats tillstånd att vara registrerad som pantbrevshavare kan förlora sitt tillstånd om han eller hon inte längre uppfyller kraven för tillstånd. I dag gäller att Lantmäteriverket i så fall skall avregistrera de inteckningar för vilka pantbrevshavaren är registrerad som pantbrevshavare och utfärda skriftliga pantbrev som svarar mot inteckningarna (se 15 § lagen om pantbrevsregister). Förslaget innebär att det inte skall vara möjligt att avregistrera några inteckningar ur pantbrevsregistret. Om en pantbrevshavare förlorar sitt tillstånd att vara registrerad som pantbrevshavare eller om det ombud som företräder en pantbrevshavare förlorar sitt tillstånd att vara registrerad, skall Lantmäteriverket självmant åta sig att vara ombud för pantbrevshavaren. Härigenom behöver de inteckningar som pantbrevshavaren råder över inte avregistreras ur pantbrevsregistret.

Skälen för bedömningen

Det bör inte införas något nytt pantsättningssystem för fast egendom

Det nuvarande intecknings- och pantsättningssystem för fast egendom bygger på att det för varje inteckning finns ett motsvarande pantbrev och att panträtt uppkommer genom att pantbrevet överlämnas till borgenären som pant för fordran.

År 1990 fick Panträttsutredningen i uppdrag att undersöka om det borde införas ett nytt pantsättningssystem på fastighetsrättens område. I utredningens direktiv angavs följande grunddrag i ett nytt system:

1. Panträtt i en fastighet skall uppkomma genom registrering av panträtten i inskrivningsregistret.

2. Inskrivningsmyndigheten skall inte längre utfärda några pantbrev.

3. Inteckning och registrering av panträtt skall normalt kunna utföras med rättslig verkan av banker och andra kreditinstitut.

Panträttsutredningen anmälde sedermera att bankerna inte var beredda att delta i handläggningen av inskrivningsärenden. Bankerna var inte villiga att ta på sig förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning. De ansåg också att de ekonomiska vinsterna inte uppvägsde nackdelarna med en ordning där kreditinstituten handlägger inskrivningsärenden.

Regeringen gjorde bedömningen att det inte fanns förutsättningar för att införa ett inteckningssystem av det slag som utredningen hade diskuterat men att det kunde finnas anledning att ta upp frågan på nytt vid en senare tidpunkt. I stället beslutades om den s.k. datapantbrevsreformen. Denna reform innebar bl.a. att det blev möjligt att utfärda datapantbrev (se prop. 1993/94:197 s. 16 f.).

Finns det då i dag skäl att införa ett helt nytt pantsättningssystem på fastighetsområdet, t.ex. av det slag som Panträttsutredningen övervägde?

Det nuvarande pantsättningssystemet får anses ha fungerat väl och är säkert. Datapantbrevsreformen har inneburit en vidareutveckling av systemet och har medfört bl.a. att kredit-

institutens hantering av pantbrev har blivit enklare, säkrare och billigare.

Ett nytt pantsättningssystem måste lämpligen bygga på – precis som Pantsättningsutredningens uppdrag gjorde – att pant-rätt skall uppkomma genom registrering i ett register och att pantbrev inte skall utfärdas. Ett pantbrevslöst system förutsätter att specifika uppgifter om varje upplåtelse av panträtt registreras. Detta kommer att ställa större krav på inskrivningsmyndighetens arbetsinsatser och ansvar än det nuvarande systemet. I det nuvarande systemet registrerar inskrivningsmyndigheten endast själva in-teckningen medan den egentliga pantupplåtelsen är en enskild angelägenhet. För att inskrivningsmyndigheten inte skall drabbas av alltför betydande merarbete måste därför kreditinstituten medverka vid registreringen.

Datapantbrevsreformen har, som nämnts, medfört rationaliseringsvinster för kreditinstituten. De ytterligare rationaliseringsvinster som kan förväntas uppkomma för kreditinstituten om det införs ett pantbrevslöst system får bedömas vara små. Vinsterna måste ställas i relation till det merarbete som uppkommer för kreditinstituten och de ytterligare krav på säkerhet och ansvar som måste ställas på dem. Det finns inte heller något som talar för att kreditinstitutens inställning till att medverka i registreringsverksamheten har förändrats.

Det framstår därför som mest lämpligt att det nuvarande pantsättningssystemet kvarstår oförändrat.

Systemet med skriftliga pantbrev bör inte avskaffas

En panthavare kan välja mellan att ha pantbrev i pappersform (skriftliga pantbrev) eller att registrera in-teckningen i pantbrevsregistret och sålunda ha pantbrev i elektronisk form (datapantbrev). En förutsättning för att en panthavare skall få registrera pantbrev i pantbrevsregistret och samtidigt själv registreras som innehavare av pantbreven, dvs. som pantbrevshavare, är dock att panthavaren uppfyller de kriterier som gäller för tillstånd för att få vara registrerad som pantbrevshavare.

Kreditinstituten har valt att använda sig av datapantbrev. Företag och enskilda som har panträtt i fast egendom har i allmänhet sina pantbrev i pappersform.

Datapantbrev har flera fördelar framför pappersbundna pantbrev. Bland annat leder en användningen av datapantbrev till mycket låga kostnader för "förvaring" av pantbrev och att det är enkelt att "flytta" pantbrev mellan olika kreditinstitut. Risken för att pantbrev skall förkomma får betecknas som närmast obefintlig.

Samtidigt måste det konstateras att det fortfarande finns uppemot 1,5 miljoner skriftliga pantbrev och att en del av de nya pantbrev som utfärdas fortfarande är skriftliga pantbrev. Mot den bakgrunden måste det antas att de skriftliga pantbreven fortfarande fyller en viktig funktion. I synnerhet vid upplåtelse av panträtt till fysiska och juridiska personer som inte uppfyller kriterierna för att få vara registrerade som pantbrevshavare i pantbrevsregistret torde skriftliga pantbrev framstå som mera ändamålsenliga än datapantbrev. Systemet med skriftliga pantbrev är också väl etablerat och får sägas fungera väl.

Lantmäteriverkets förslag innebär att samtliga inteckningar skall vara registrerade i pantbrevsregistret. De skriftliga pantbreven skall alltså, enligt verkets förslag, avskaffas.

Det finns flera skäl som talar för Lantmäteriverkets förslag. Ett skäl är att det leder till att man aldrig behöver skifta mellan de två slagen av pantbrev; skriftliga pantbrev behöver aldrig omvandlas (konverteras) till datapantbrev och datapantbrev behöver inte omvandlas till skriftliga pantbrev. Numera är emellertid färre än 15 procent av pantbreven pappersbundna. På sikt kan andelen pappersbundna pantbrev antas minska ytterligare, vilket leder till färre konverteringar.

Ett annat skäl att avskaffa de skriftliga pantbreven är att ett skriftligt pantbrev kan förkomma, vilket nödvändiggör ett både tidskrävande och kostsamt dödningsförfarande. Med ett avskaffande av de skriftliga pantbreven försvinner i stort sett behovet av sådana förfaranden.

Det kan också hävdas att ett avskaffande av de skriftliga pantbreven skulle göra pantsättningssystemet enklare och mera överskådligt och underlätta ett eventuellt framtida införande av ett helt pantbrevslöst system. Mot detta kan dock invändas att det nuvarande systemet med skriftliga pantbrev och datapantbrev är inarbetat och fungerar väl. Även om de skriftliga pantbreven skulle utmönstras kommer inteckningar i fortsättningen att vara registrerade i två register; fastighetsregistret och pantbrevsregistret.

Ett avskaffande av de skriftliga pantbreven skulle också ha vissa nackdelar.

Som nyss nämnts kan endast de som uppfyller vissa kriterier beviljas tillstånd för att få vara registrerad som pantbrevshavare. Övriga – t.ex. ett mindre företag eller en privatperson – kommer att vara tvungna att anlita ombud som uppfyller kriterierna för registrering. Det kan ifrågasättas vilket intresse som finns hos olika aktörer i datapantbrevssystemet att ikläda sig rollen som ombud för andra. De som åtar sig att vara ombud kommer sannolikt att fordra ersättning för uppdraget. Intresset av att förenkla regelsystemet och att undvika kostnader för näringsidkare talar därför emot förslaget.

Risken finns också att pantbrevsregistret på sikt kommer att belastas av en stor mängd inaktuella uppgifter, t.ex. avseende avlidna privatpersoner eller upplösta juridiska personer. Det skulle därför behöva införas regler om vilka åtgärder som skall vidtas om en pantbrevshavare avlider eller, såvitt gäller juridiska personer, upplöses.

Särskilda problem skulle göra sig gällande vid själva övergången till ett helt papperslöst system. Lantmäteriverket har i den delen föreslagit att pantbrev som inte har getts in till verket skall förlora sin rättsliga verkan. Om panträtt upphör, skall, enligt förslaget, staten ersätta skadan. Ersättningen skall dock sättas ned eller falla bort om den skadelidande genom vållande medverkat till skadan. En sådan ordning är inte invändningsfri. För närvarande finns det 1,5 miljoner skriftliga pantbrev. Det kan antas att en betydande del av dessa inte kommer att ges in

till Lantmäteriverket för registrering i pantbrevsregistret. I den mån detta beror på förbiseende kan det innebära kostnader och andra olägenheter för den enskilda. Det finns också en risk för att staten tvingas bära ett tungt kostnadsansvar. Även om det kommer att vara ovanligt att staten tvingas att ersätta skada för att panträtt har upphört går det inte att utesluta att de skador som staten måste täcka kommer att uppgå till mycket betydande belopp. Statens nytta av att de skriftliga pantbreven utmönstras kan inte anses motsvara en kostnad i den storleksklassen.

Sammanfattningsvis får den nuvarande ordningen anses fungera väl. Eftersom det fortfarande förekommer ett mycket stort antal skriftliga pantbrev och det även utfärdas en del skriftliga pantbrev i samband med nyinteckning, måste det antas att de skriftliga pantbreven fortfarande fyller ett behov. Ett avskaffande av de skriftliga pantbreven skulle inte heller ha så stora fördelar att det skulle uppväga nackdelarna. Det nuvarande systemet bör alltså inte avskaffas.

3 Elektroniska företagsinteckningsbrev

3.1 Bakgrund

3.1.1 Lagen om företagsinteckning

Säkerhet för fordran kan upplåtas på olika sätt, bl.a. enligt reglerna om företagsinteckning. Enligt lagen (2003:528) om *företagsinteckning* kan företagsinteckning beviljas med visst belopp i all sökandens egendom. Egendomens ägare har fri förfoganderätt över egendomen. En företagsinteckning avser sålunda en massa av egendom som kan förändras med tiden. Som bevis för företagsinteckningen utfärdas en handling i pappersform, ett s.k. *företagsinteckningsbrev* (se 1 kap. 1 §).

En företagsinteckning kan beviljas vem som helst. Endast *näringsidkare* kan dock upplåta säkerhet på grund av företagsinteckning. Det sker genom att näringsidkaren som säkerhet för fordran överlämnar företagsinteckningsbrev beträffande sin egendom till borgenären (se 1 kap. 2 § lagen om företagsinteckning).

Ärenden om företagsinteckning handläggs av en för landet gemensam inskrivningsmyndighet. Sedan den 1 juli 2001 är Bolagsverket inskrivningsmyndighet (se 1 § förordningen [2003:552] om företagsinteckning och prop. 2000/01:88).

En ansökan om företagsinteckning skall innehålla uppgift om det belopp på vilket företagsinteckningen skall lyda (se 2 kap. 10 § lagen om företagsinteckning). Om det inte finns något som hindrar det, beviljas företagsinteckning och ett företagsinteckningsbrev utfärdas (se 2 kap. 12 §). Beslut att bevilja företags-

inteckning förs in i företagsinteckningsregistret. I företagsinteckningsregistret registreras även vissa andra slag av beslut (se 2 kap. 7 §). Registret förs av Bolagsverket.

Det är möjligt att bevilja flera företagsinteckningar i en persons egendom. Om det finns flera företagsinteckningsbrev, har de företräde i den tidsordning som de har sökts (se 1 kap. 4 §).

På ansökan av den som innehar ett företagsinteckningsbrev skall innehavet antecknas i företagsinteckningsregistret. En anteckning om innehav skall tas bort, om den vars innehav har antecknats anmäler att innehavet har upphört (se 2 kap. 19 §).

Lagen om företagsinteckning innehåller också bestämmelser om olika s.k. teckningsåtgärder som kan vidtas efter det att en företagsinteckning har beviljats (se 2 kap. 14–17 §§). Bland annat får ett företagsinteckningsbrev bytas ut mot två eller flera nya teckningsbrev (utbyte). Flera företagsinteckningar kan föras samman till en teckning (sammanföring). Det är vidare möjligt att döda en företagsinteckning (dödning), vilket innebär att företagsinteckningen avregistreras från företagsinteckningsregistret. Samtliga dessa åtgärder förutsätter att företagsinteckningsbrevets innehavare medger åtgärden och att företagsinteckningsbrevet lämnas in till inskrivningsmyndigheten.

År 2004 hade det beviljats totalt 890 000 företagsinteckningar. Det året beviljades företagsinteckningar till ett sammanlagt värde av 24 miljarder kronor.

3.1.2 Lantmäteriverkets försöksverksamhet

Som tidigare nämnts får företagsinteckningar utfärdas endast i skriftlig form, dvs. pappersform. Sedan år 1998 har Lantmäteriverket inom ramen för sin uppdragsverksamhet bedrivit en försöksverksamhet med elektronisk förvaring av företagsinteckningsbrev. Systemet liknar det som finns för pantbrev enligt lagen om pantbrevsregister men bygger på avtal som Lantmäteriverket har slutit med cirka 50 kreditinstitut. De företag som deltar i verksamheten kan ge in företagsinteckningsbrev till

Lantmäteriverket för förvaring. De företagsinteckningsbrev som ges in registreras i ett särskilt register. De företag som deltar i verksamheten kan därefter på elektronisk väg få information om och hantera sina företagsinteckningsbrev. Exempelvis kan ett företag ”flytta” ett företagsinteckningsbrev till ett annat företag som är anslutet till systemet.

Av totalt 890 000 företagsinteckningar ingår 210 000 i Lantmäteriverkets försöksverksamhet.

3.1.3 Framställningar om lagstiftning

År 2002 begärde Svenska Bankföringen i skrivelse till Justitiedepartementet att det skulle läggas fram ett lagförslag om digitalisering av företagshypoteksbrev. Som skäl angavs att handläggningen och administrationen av kreditsäkerheterna skulle bli mer rationell och kostnadseffektiv och att högre säkerhet skulle uppnås (dnr Ju2002/6542/L1).

År 2004 ingav Bolagsverket och Lantmäteriverket till regeringen en framställan om att det skulle införas en lagstiftning om elektroniska företagsinteckningsbrev (dnr Ju2004/5321/L1).

3.2 Överväganden och förslag

3.2.1 Det bör införas möjlighet att utfärda elektroniska företagsinteckningsbrev

Förslag: Det införs en möjlighet att utfärda elektroniska företagsinteckningsbrev i stället för skriftliga företagsinteckningsbrev. Ett elektroniskt företagsinteckningsbrev skall utfärdas genom att en uppgift om företagsinteckningen registreras i ett särskilt register, inteckningsbrevsregistret. I inteckningsbrevsregistret skall också en uppgift om vem som har rätt att råda över registreringen, s.k. inteckningsbrevshavare, kunna registreras.

Skälen för förslaget: Mot varje företagsinteckning svarar ett företagsinteckningsbrev. Företagsinteckningsbrev utfärdas i dag endast i skriftlig form, dvs. pappersform. Vid upplåtelse av säkerhet överlämnas företagsinteckningsbrevet till borgenären. Sedan fordran har betalats, återlämnas företagsinteckningsbrevet (se avsnitt 3.1.1).

Systemet med skriftliga företagsinteckningsbrev medför kostnader och olägenheter. För kreditgivarnas del uppkommer kostnader för försändelser, kontroller och förvaring av företagsinteckningsbrev medan det hos Bolagsverket uppstår kostnader för utskrifter och expediering av företagsinteckningsbrev. Om ett företagsinteckningsbrev skulle förkomma, måste det dödas enligt ett särskilt förfarande inför allmän domstol, vilket är både tidsödande och kostnadskrävande.

Pantsättning av fast egendom kunde, som tidigare nämnts, fram till år 1994 ske enbart genom att pappersbundna pantbrev överlämnades till borgenären. Sedan år 1994 har det emellertid varit möjligt att också utfärda elektroniska pantbrev, s.k. datapantbrev. Ett datapantbrev utfärdas genom att inteckningen registreras i det s.k. pantbrevsregistret. Detta register förs med hjälp av automatiserad behandling. I pantbrevsregistret kan också registreras uppgift om vem som har rätt att råda över en inteckning som är registrerad i registret (se avsnitt 2). Systemet med datapantbrev har medfört att kreditinstitutens hantering av pantbrev har blivit enklare, säkrare och billigare och att handläggningstiden för kreditärenden har blivit kortare.

Den försöksverksamhet som Lantmäteriverket sedan år 1998 har bedrivit med elektronisk förvaring av företagsinteckningsbrev är uppbyggd på samma sätt som datapantbrevssystemet men baserad på avtal mellan Lantmäteriverket och deltagarna. Ett stort antal kreditinstitut (cirka 50 stycken) deltar i verksamheten (se avsnitt 3.1.2). Enligt Lantmäteriverket har dock bl.a. en större bank valt att inte delta på grund av olika slag av juridiska oklarheter och risk för rättsförluster.

En elektronisk hantering av företagsinteckningsbrev leder till kostnadsbesparingar för berörda företag och myndigheter. Ett

optimalt utnyttjande av ett elektroniskt system för hanteringen av företagsinteckningsbrev förutsätter dock att systemet författningsregleras. Det bör därför införas ett författningsreglerat system för elektronisk hantering av företagsinteckningsbrev.

Företagsinteckningsbrev och datapantbrev hanteras i dag av i stort sett samma krets av företag. Det finns ett värde i att reglerna för hanteringen av snarlika säkerheter utformas på ett enhetligt sätt. Systemet med datapantbrev har fungerat mycket väl, vilket bl.a. har lett till att de flesta inteckningar numera motsvaras av datapantbrev och att i princip alla större aktörer på området har anslutit sig till pantbrevsregistret (se avsnitt 2). Datapantbrevssystemet bör därför utgöra förebild för det system som nu bör införas på företagsinteckningsområdet.

Det bör sålunda införas en möjlighet att utfärda elektroniska företagsinteckningsbrev. Ett *elektroniskt företagsinteckningsbrev* bör utfärdas genom att företagsinteckningen registreras i ett register, i fortsättningen benämnt *inteckningsbrevsregistret*. I inteckningsbrevsregistret bör det, på motsvarande sätt som i datapantbrevssystemet, vara möjligt att registrera uppgift om vem som har rätt att råda över en inteckning som har registrerats i registret. Den som registreras bör i det nya systemet benämnas *inteckningsbrevshavare*.

De företagsinteckningar som registreras på detta sätt måste givetvis, i likhet med andra företagsinteckningar, finnas i företagsinteckningsregistret. Med två separata register uppkommer viss dubbelregistrering. Vid handläggning av vissa inskrivningsärenden måste inskrivningsmyndigheten dessutom ha möjlighet att ta del av uppgifter i inteckningsbrevsregistret om inteckningsbrevshavare (se avsnitt 3.2.6). Det kan därför ifrågasättas om inteckningsbrevsregistret bör ingå som en del i företagsinteckningsregistret.

De båda registren kommer emellertid att ha olika ändamål. Företagsinteckningsregistret har till ändamål att tillhandahålla uppgifter för bl.a. förvärv och avyttring av egendom i vilken inteckning har skett, kreditgivning, försäkringsgivning och annan allmän eller enskild verksamhet där den information som

ingår i företagsinteckningsregistret utgör underlag för prövningar eller beslut (se 3 § förordningen om företagsinteckning). Inteckningsbrevsregistret kommer att ha ett mycket begränsat ändamål (se avsnitt 3.2.10). Dessutom är företagsinteckningsregistret offentligt medan vissa uppgifter i inteckningsbrevsregistret bör omfattas av sekretess (se avsnitt 3.2.8). Mot denna bakgrund bör inteckningsbrevsregistret vara ett särskilt register vid sidan av företagsinteckningsregistret (jfr prop. 1993/94:197 s. 19–21 och prop. 1999/2000:39 s. 89 och 90).

Pantbrev kan utfärdas i skriftlig form. Bör möjligheten att utfärda skriftliga företagsinteckningsbrev vara kvar?

I avsnitt 2 behandlas ett förslag från Lantmäteriverket om att avskaffa systemet med skriftliga pantbrev. Syftet med förslaget är att effektivisera hanteringen av pantbrev. I avsnittet görs bedömningen att förslaget är förenat med nackdelar som inte uppväger dess fördelar och att förslaget därför inte bör genomföras.

Det kommer även efter införandet av elektroniska rutiner för hantering av företagsinteckningsbrev att finnas ett behov av skriftliga företagsinteckningsbrev. Ett avskaffande av systemet med skriftliga företagsinteckningsbrev kan antas leda till i huvudsak samma nackdelar som förslaget om att avskaffa systemet med skriftliga pantbrev har bedömts leda till, t.ex. risk för rättsförluster för enskilda (se avsnitt 2). Möjligheten att utfärda pappersbundna företagsinteckningsbrev bör därför vara kvar.

3.2.2 Registerförande myndighet

Förslag: Bolagsverket skall föra inteckningsbrevsregistret.

Skälen för förslaget: Ett system med elektroniska företagsinteckningsbrev förutsätter inte några ändringar i nuvarande bestämmelser om förandet av företagsinteckningsregistret. Ärenden om företagsinteckning bör därför även i fortsättningen

handläggas av en för landet gemensam inskrivningsmyndighet och Bolagsverket bör vara inskrivningsmyndighet.

Vilken myndighet bör då ansvara för inteckningsbrevsregistret?

Lantmäteriverket ansvarar för pantbrevsregistret. Pantbrevsregistret har samma syfte som det föreslagna inteckningsbrevsregistret, nämligen att förenkla hanteringen av bevis som svarar mot inskrivningar i olika slag av egendom. Registren kan dessutom antas få samma krets av användare. Om Lantmäteriverket skulle ansvara för inteckningsbrevsregistret, kommer det därför att kunna ske en viss samordning mellan registren. Det kommer dock att krävas att det sänds ett stort antal underrättelser om företagsinteckningar mellan inskrivningsmyndigheten för företagsinteckning – dvs. Bolagsverket – och Lantmäteriverket.

Ett annat alternativ är att Bolagsverket – antingen inskrivningsmyndigheten för företagsinteckning eller någon annan verksamhetsgren inom verket – för inteckningsbrevsregistret.

Ett skäl som talar för att Bolagsverket bör föra inteckningsbrevsregistret är att samtliga ärenden som gäller företagsinteckning då kommer att handläggas inom Bolagsverkets sfär. Det leder till att det kan ske en viss samordning mellan företagsinteckningsregistret och inteckningsbrevsregistret och att det inte behöver sändas några underrättelser om företagsinteckningar mellan Bolagsverket och Lantmäteriverket. Det torde vidare innebära en förenkling för kreditinstituten och övriga användare att samtliga ärenden som gäller företagsinteckning handläggs vid en och samma myndighet.

Både Bolagsverket och Lantmäteriverket har förordat att Bolagsverket skall föra inteckningsbrevsregistret.

Övervägande skäl talar därför för att Bolagsverket bör föra inteckningsbrevsregistret.

Nästa fråga blir då om inteckningsbrevsregistret bör föras av inskrivningsmyndigheten för företagsinteckning eller om det bör föras inom någon annan verksamhetsgren inom Bolagsverket.

Handläggningen vid inskrivningsmyndigheten bygger på att inskrivningsärenden tas upp på inskrivningsdag. Detta innebär

att det normalt förflyter viss tid mellan inskrivningsdagens slut och den tidpunkt då de ärenden som hör till inskrivningsdagen faktiskt har avgjorts. Detta handläggningssätt skiljer sig väsentligt från det handläggningssystem som bör gälla för inteckningsbrevsregistret. Beslut om registrering i inteckningsbrevsregistret bör – liksom beslut om registrering i pantbrevsregistret – kunna fattas och registreras omedelbart efter det att ansökan om registrering har inkommit.

Mot denna bakgrund bör inteckningsbrevsregistret inte föras av inskrivningsmyndigheten utan inom annan verksamhetsgren inom Bolagsverket.

3.2.3 Kretsen av inteckningsbrevshavare

Förslag: Som inteckningsbrevshavare får registreras endast den som har fått tillstånd att registreras som inteckningsbrevshavare.

Om en företagsinteckning som har registrerats i inteckningsbrevsregistret saknar uppgift om inteckningsbrevshavare, skall den vars egendom har intecknats anses som inteckningsbrevshavare.

Skälen för förslaget: Det främsta syftet med inteckningsbrevsregistret är att åstadkomma en rationellare hantering av företagsinteckningsbrev (se avsnitt 3.2.1). För att detta syfte skall uppnås bör de som registreras i registret som inteckningsbrevshavare, dvs. de som råder över företagsinteckningarna, uppfylla vissa kriterier. Bland annat bör de ha förutsättningar att kunna kommunicera med inteckningsbrevsregistret elektroniskt. De bör även uppfylla vissa krav i fråga om betalning av avgifter.

I lagen om pantbrevsregister finns bestämmelser om att endast de som har beviljats tillstånd av Lantmäteriverket får registreras som pantbrevshavare. Vid tillståndsprövningen skall verket särskilt beakta att sökanden har tillgång till den tekniska utrustning och tekniska sakkunskap som fordras för pantbrevssystemets funktion, att det finns tillfredsställande former för

betalning av stämpelskatt, expeditiionsavgifter och registreringsavgifter och att sökanden även i övrigt uppfyller de krav på lämplighet som bör ställas med hänsyn till pantbrevssystemets uppbyggnad och funktion (se 14 § lagen om pantbrevsregister, se även avsnitt 2). Om en tillståndshavare inte längre uppfyller kraven, skall Lantmäteriverket återkalla dennes tillstånd och avregistrera de teckningar för vilka tillståndshavaren är registrerad som pantbrevshavare samt utfärda skriftliga pantbrev i stället (se 15 § lagen om pantbrevsregister).

Det framstår som naturligt att kretsen av aktörer i teckningsbrevsregistret bestäms på samma sätt som för pantbrevsregistret. Det bör alltså krävas tillstånd för att få registreras i teckningsbrevsregistret som teckningsbrevshavare. För tillståndsprövningen bör gälla samma kriterier som för tillstånd att bli registrerad som pantbrevshavare i pantbrevsregistret. Det bör överlåtas på Bolagsverket att pröva om förutsättningarna för att tillstånd är uppfyllda. Om tillståndshavaren inte längre uppfyller kraven, bör Bolagsverket återkalla tillståndet och avregistrera de företagsinteckningar för vilka den f.d. tillståndshavaren är registrerad som teckningsbrevshavare (se även "Avregistrering av företagsinteckning" i avsnitt 3.2.4).

I syfte att effektivisera hanteringen av obelånade pantbrev infördes år 2003 möjlighet att ha teckningar registrerade i pantbrevsregistret utan någon anknytande uppgift om pantbrevshavare (se prop. 2002/03:57). Härigenom undviks bl.a. att en teckning alltid måste avregistreras ur pantbrevsregistret om det lån för vilket datapantbrevet har utgjort säkerhet har betalats. Om uppgift om pantbrevshavare saknas, skall den som har beviljats lagfart för fastigheten anses som pantbrevshavare (se 4 § andra stycket lagen om pantbrevsregister). Vederbörande registreras alltså inte i pantbrevsregistret. Motsvarande ordning bör gälla för teckningsbrevsregistret. Det bör alltså vara möjligt att ha företagsinteckningar registrerade i registret utan någon anknytande uppgift om teckningsbrevshavare. Om uppgift om teckningsbrevshavare saknas, bör den vars egendom har in-tecknats anses som teckningsbrevshavare.

3.2.4 Registreringsåtgärder

Förslag: Om ingivaren av en ansökan om företagsinteckning begär det, skall ett elektroniskt företagsinteckningsbrev utfärdas redan i samband med att ansökan om inteckning beviljas. Om det begärs, skall det samtidigt registreras uppgift om inteckningsbrevshavare.

Om ett skriftligt företagsinteckningsbrev har utfärdats, skall detta på innehavarens begäran bytas ut mot ett elektroniskt företagsinteckningsbrev. I så fall skall det skriftliga företagsinteckningsbrevet makuleras. Om det begärs, skall det samtidigt registreras uppgift om inteckningsbrevshavare.

Om ett elektroniskt företagsinteckningsbrev saknar anknytande uppgift om inteckningsbrevshavare, skall den som skall anses som inteckningsbrevshavare kunna begära att det registreras en uppgift om inteckningsbrevshavare.

På begäran av den som har registrerats som inteckningsbrevshavare, skall uppgiften om inteckningsbrevshavare tas bort ur inteckningsbrevsregistret. Om inteckningsbrevshavaren begär det, skall det även registreras en ny inteckningsbrevshavare.

Om den som har registrerats som inteckningsbrevshavare eller som skall anses som inteckningsbrevshavare begär det, skall det elektroniska företagsinteckningsbrevet omvandlas till ett skriftligt företagsinteckningsbrev. I samband med att så sker skall företagsinteckningen avregistreras ur inteckningsbrevsregistret.

Skälen för förslaget

Registrering av nya företagsinteckningar

Systemet bör vara utformat på sådant sätt att en inteckning redan från början kan komma till uttryck i en registrering i inteckningsbrevsregistret. I en ansökan om företagsinteckning bör därför anges om det skall utfärdas ett skriftligt företags-

inteckningsbrev eller ett elektroniskt företagsinteckningsbrev. Om sökanden begär att det skall utfärdas ett elektroniskt företagsinteckningsbrev och det inte finns några hinder mot att bifalla ansökan, beviljar inskrivningsmyndigheten företagsinteckning. Beslutet bör registreras i företagsinteckningsregistret på vanligt sätt. Dock bör det inte utfärdas något skriftligt inteckningsbrev. I stället bör uppgift om företagsinteckningen omedelbart föras in i inteckningsbrevsregistret. Genom denna åtgärd har ett elektroniskt företagsinteckningsbrev utfärdats.

Registreringen i företagsinteckningsregistret respektive inteckningsbrevsregistret torde kunna ske i omedelbart samband med varandra. En skriftlig bekräftelse på att inteckningen har registrerats i inteckningsbrevsregistret bör – på samma sätt som i pantbrevsregistret – skickas till sökanden (jfr 3 a § förordningen om pantbrevsregister).

Den som begär att det skall utfärdas ett elektroniskt företagsinteckningsbrev har i regel ett intresse av att någon annan än han eller hon själv skall registreras i inteckningsbrevsregistret som inteckningsbrevshavare. Det kan diskuteras om en sådan registrering bör föregås av att den avsedde inteckningsbrevshavaren lämnar sitt samtycke till registreringen. Detta kan synas befogat eftersom inteckningsbrevshavaren kommer att belastas av samma skyldigheter som åvilar en innehavare av ett skriftligt företagsinteckningsbrev, bl.a. skyldighet att ta emot denuntiationer om pantsättning. Att uppställa krav på sådant samtycke skulle emellertid tynga handläggningen av registreringsärendet. Det får därför anses lämpligare med en ordning där den registrerade inteckningsbrevshavaren aviseras i efterhand om registreringen. En inteckningsbrevshavare som anser att registreringen är felaktig har då möjlighet att begära att uppgiften om inteckningsbrevshavare ändras (jfr prop. 1993/94:197 s. 26).

Som tidigare nämnts bör företagsinteckningar kunna vara registrerade i inteckningsbrevsregistret utan att vara förenade med någon uppgift om inteckningsbrevshavare (se avsnitt 3.2.3). Det bör därför vara möjligt att vid ansökan om företagsinteckning begära att det skall utfärdas ett elektroniskt företagsin-

teckningsbrev men att registreringen i inteckningsbrevsregistret inte förenas med uppgift om inteckningsbrevshavaren.

Registrering av tidigare beviljade företagsinteckningar

För att reformen skall bli effektiv måste det också finnas en möjlighet att registrera beviljade företagsinteckningar, för vilka det redan har utfärdats ett skriftligt företagsinteckningsbrev, i inteckningsbrevsregistret. I annat fall kommer banker och andra kreditinstitut under lång tid att vara tvungna att förvara stora mängder skriftliga företagsinteckningsbrev. Det bör därför införas en möjlighet att registrera en företagsinteckning i inteckningsbrevsregistret inte enbart i anslutning till beviljandet av företagsinteckningen utan även i ett senare skede. Det blir då frågan om att omvandla ett skriftligt företagsinteckningsbrev till ett elektroniskt företagsinteckningsbrev. En sådan omvandling bör – på samma sätt som i datapantbrevssystemet – benämnas *konvertering*.

En begäran om konvertering bör endast kunna göras av den som innehar företagsinteckningsbrevet. Det skriftliga företagsinteckningsbrevet bör ges in till Bolagsverket, som bör kontrollera att det stämmer överens med företagsinteckningsregistret. Det motsvarar i princip den ordning som gäller ifråga om datapantbrev.

I samband med en konvertering av ett skriftligt pantbrev till ett datapantbrev kan den som innehar pantbrevet begära att få bli registrerad som pantbrevshavare. Han eller hon kan också begära att någon annan skall registreras som pantbrevshavare eller att inteckningen skall registreras i pantbrevsregistret utan någon anknytande uppgift om pantbrevshavare (se 6 § lagen om pantbrevsregister). Detsamma bör lämpligen gälla vid konvertering av skriftliga företagsinteckningsbrev till elektroniska företagsinteckningsbrev.

För att skydda såväl den intecknade egendomens ägare som dennes borgenärer är det nödvändigt att bygga upp ett system som säkerställer att det inte samtidigt finns ett skriftligt före-

tagsinteckningsbrev och ett elektroniskt företagsinteckningsbrev. I datapantbrevssystemet säkerställs detta genom en bestämmelse om att det skriftliga pantbrevet skall förstöras i samband med konverteringen (se 6 § andra stycket lagen om pantbrevsregistret). Detsamma bör gälla vid konvertering av skriftliga företagsinteckningsbrev.

Systemet med företagsinteckningar har genomgått ett flertal förändringar under årens lopp. Före ikraftträdandet av lagen (1984:649) om företagshypotek utfärdades inte särskilda företagsinteckningsbrev för inteckningar. En näringsidkare som ville upplåta säkerhet i form av en företagsinteckning tecknade i stället ett skriftligt medgivande till inteckning på den handling som utgjorde grunden för fordringen, dvs. på skuldebrevet. En ansökan om företagsinteckning gjordes därefter hos inskrivningsmyndigheten, varvid näringsidkarens inteckningsmedgivande återopades. Inskrivningsmyndigheten tecknade bevis om meddelad företagsinteckning på fordringshandlingen (se 28 § lagen [1966:454] om företagsinteckning, som upphört att gälla vid utgången av 1985). En sådan handling kan fortfarande användas för upplåtelse av säkerhet.

Det bör införas en möjlighet att konvertera även sådana företagsinteckningar till elektroniska företagsinteckningsbrev.

Även i fortsättningen kan skuldebrevsegenskap hos en fordringshandling på vilken det tecknats ett medgivande till inteckning vara värdefull för borgenären. Äldre handlingar kan dessutom någon gång ha ett kulturellt eller historiskt värde. Dessa omständigheter talar mot att handlingarna förstörs vid en konvertering.

Vid dödande av en inteckning som nu avses förstörs inte fordringshandlingen på vilken inteckningsmedgivandet har tecknats utan återsänds med anteckning om att den inte längre medför någon rätt i den intecknade verksamheten (se punkten 4 i övergångsbestämmelserna till förordningen [2003:552] om företagsinteckning). Motsvarande bör gälla vid konvertering. Det bör sålunda införas en bestämmelse om att en fordringshandling som nu avses och som ges in för konvertering inte

behöver förstöras utan kan förses med en påskrift om att den inte längre medför någon rätt till den intecknade egendomen.

Registrering av inteckningsbrevshavare

Vid registrering av en företagsinteckning i inteckningsbrevsregistret bör det, som ovan nämnts, inte finnas något krav på att registreringen förses med uppgift om inteckningsbrevshavare. Om uppgift om inteckningsbrevshavare saknas, bör den vars egendom intecknats anses vara inteckningsbrevshavare (se avsnitt 3.2.3). Om denne i ett senare skede önskar använda det elektroniska företagsinteckningsbrevet som säkerhet för en fordran, bör det – på motsvarande sätt som i datapantbrevssystemet – finnas en möjlighet att registrera en borgenär som inteckningsbrevshavare i inteckningsbrevsregistret. Den vars egendom har intecknats bör därför kunna begära att det registreras en inteckningsbrevshavare. Något samtycke bör inte heller i detta fall behöva inhämtas av den nye inteckningsbrevshavaren. Denne bör i stället underrättas om åtgärden i efterhand. Också detta överensstämmer med vad som gäller i datapantbrevssystemet (jfr 6 § förordningen om pantbrevsregister).

Avregistrering av inteckningsbrevshavare

Om ett företagsinteckningsbrev har överlämnats till en kreditgivare som säkerhet för en fordran och fordran sedermera regleras, återlämnar borgenären företagsinteckningsbrevet till den vars egendom är intecknad. En motsvarande möjlighet att återlämna säkerheten bör finnas för elektroniska företagsinteckningsbrev. Det bör därför finnas en möjlighet att avregistrera en inteckningsbrevshavare. Begäran om sådan avregistrering bör endast kunna göras av den som är registrerad som inteckningsbrevshavare. Detta överensstämmer med vad som gäller i datapantbrevssystemet (jfr 7 a § lagen om pantbrevsregister).

Byte av inteckningsbrevshavare

En i praktiken vanligt förekommande situation är att en innehavare av ett skriftligt företagsinteckningsbrev överlämnar inteckningsbrevet till en annan borgenär. Detta kan ske t.ex. i samband med omläggning av lån eller vid överlåtelse av den fordran för vilken inteckningsbrevet utgör säkerhet. Det måste även för de elektroniska företagsinteckningarna införas en möjlighet att ”byta” inteckningsbrevshavare. För att möjliggöra detta bör den som har registrerats som inteckningsbrevshavare kunna begära att uppgiften om inteckningsbrevshavare tas bort och att det i samband med denna åtgärd förs in en ny uppgift om inteckningsbrevshavare. Detta överensstämmer med vad som gäller i datapantbrevssystemet (jfr 7 a § lagen om pantbrevsregister). Något samtycke bör inte inhämtas från den nye inteckningsbrevshavaren utan denne bör i stället underrättas om åtgärden i efterhand.

Avregistrering av företagsinteckning

Det torde ibland kunna uppkomma ett behov av att byta registreringen i inteckningsbrevsregistret mot ett skriftligt inteckningsbrev. Så kan t.ex. vara fallet då innehavaren av den in-tecknade egendomen efter fullgjord betalning av fordran vill ha tillbaka säkerheten men inte vill ha företagsinteckningen registrerad i inteckningsbrevsregistret. En annan sådan situation kan vara om företagsinteckningsbrevet belånas hos någon som saknar tillstånd att vara registrerad som innehavare av företagsinteckningsbrevet (se avsnitt 3.2.3). Det bör därför införas en möjlighet att begära att ett elektroniskt företagsinteckningsbrev omvandlas till ett skriftligt företagsinteckningsbrev. En ansökan om det bör göras av den som är registrerad som inteckningsbrevshavare eller som skall anses som inteckningsbrevshavare.

3.2.5 Upplåtelse av säkerhet

Förslag: Ett elektroniskt företagsinteckningsbrev skall anses ha överlämnats till borgenären, när denne eller någon som företräder denne har antecknats som inteckningsbrevshavare i inteckningsbrevsregistret.

Skälen för förslaget: I 1 kap. 2 § lagen om företagsinteckningar regleras hur säkerhet på grund av företagsinteckning upplåts. Av paragrafen följer att en näringsidkare upplåter säkerhet för en fordran genom att överlämna ett företagsinteckningsbrev beträffande sin egendom till borgenären. De obligationsrättsliga momenten är således att det föreligger ett fordringsförhållande mellan näringsidkare och borgenär och att det finns ett avtal om upplåtelse av säkerhet. Det sakrättsliga momentet består i överlämnandet av företagsinteckningsbrevet. Företagsinteckningsbrevet måste överlämnas till borgenären och bli kvar i dennes besittning. Förmånsrätt kan också uppkomma genom att tredje man som innehar företagsinteckningsbrevet underrättas om säkerhetsupplåtelsen (se prop. 2002/03:49 s. 116).

Något egentligt ”överlämnande” av ett elektroniskt företagsinteckningsbrev kan inte ske. Det sakrättsliga momentet blir därför mera svårbedömt om det inrättas ett elektroniskt system för företagsinteckningsbrev.

Motsvarande fråga diskuterades inför införandet av datapantbrevssystemet (prop. 1993/94:197 s. 30–31). Det ansågs då att det var vanskligt att dra några slutsatser om hur domstolarna skulle bedöma frågor om vad som skulle anses som ett överlämnande av en elektronisk handling. Att frågan lämnades oreglerad ansågs leda till en oacceptabel osäkerhet om rättsläget. Slutsatsen var därför att den dåvarande lagstiftningen borde kompletteras med en bestämmelse om att datapantbrev skall anses ha överlämnats till borgenären, när denne eller någon som företräder denne har registrerats som pantbrevshavare i pantbrevsregistret (se 6 kap. 2 § jordabalken).

Motsvarande bedömning bör göras i fråga om elektroniska företagsinteckningsbrev. Det bör därför i lagen om företagsinteckning införas en bestämmelse av innebörd att ett elektroniskt företagsinteckningsbrev skall anses överlämnat till borgenären, när denne eller någon som företräder honom eller henne har registrerats som inteckningsbrevshavare i inteckningsbrevsregistret.

3.2.6 Uppvisande av företagsinteckningsbrev i samband med inteckningsåtgärder

Förslag: Kravet på att företagsinteckningsbrev skall ges in i ärenden om inteckningsåtgärder skall inte omfatta elektroniska företagsinteckningsbrev. Syftena med kravet på ingivande av företagsinteckningsbrev skall i stället tillgodoses genom bestämmelser som gör det möjligt att i inteckningsbrevsregistret registrera en spärr mot avregistrering av företagsinteckningen.

Skälen för förslaget: I 2 kap. 14–17 §§ lagen om företagsinteckning behandlas olika s.k. inteckningsåtgärder, dvs. åtgärder som förändrar inteckningarnas struktur eller företrädesrätt. Det finns fyra olika slag av inteckningsåtgärder (utbyte, sammanföring, nedsättning och dödning).

En ansökan om en inteckningsåtgärd kan bara göras av den vars egendom har intecknats. Åtgärderna kräver medgivande av den som innehar det företagsinteckningsbrev som hör till inteckningen. Det fordras också att företagsinteckningsbrevet ges in till inskrivningsmyndigheten (se 2 kap. 18 § lagen om företagsinteckning). Inskrivningsmyndighetens beslut utmynnar i att ett nytt företagsinteckningsbrev utfärdas samtidigt som det gamla företagsinteckningsbrevet makuleras. Om inskrivningsmyndighetens beslut innebär att företagsinteckningen dödas, utfärdas dock inte något nytt företagsinteckningsbrev.

Skälen till att företagsinteckningsbrevet skall ges in är *dels* att säkerställa att den uppgivne innehavaren innehar företags-

inteckningsbrevet, *dels* att möjliggöra makulering av företagsinteckningsbrevet efter det att inteckningsåtgärden har beslutats.

Ett elektroniskt företagsinteckningsbrev kan inte i bokstavlig mening ges in till inskrivningsmyndigheten. Att kräva att ett elektroniskt företagsinteckningsbrev skall omvandlas till ett skriftligt företagsinteckningsbrev som sedan skall ges in för makulering framstår inte som en rationell ordning.

En mera ändamålsenlig ordning som säkerställer det förstnämnda syftet med ingivandet av företagsinteckningsbrevet – identifieringen av innehavaren av företagsinteckningsbrevet – är att inskrivningsmyndigheten i inteckningsåtgärdsärendet inhämtar uppgift om inteckningsbrevshavare från inteckningsbrevsregistret och att inteckningsbrevshavarens skriftliga samtycke till åtgärden visas upp i ärendet.

Även det andra syftet med ingivandet av företagsinteckningsbrevet – säkerställandet av makuleringen – måste tillgodoses i ett ärende som har anknytning till ett elektroniskt företagsinteckningsbrev. Här finns ett särskilt problem som hänger samman med att inskrivningsmyndigheten tillämpar system med inskrivningsdag vid handläggning av inskrivningsärenden. Systemet innebär att det normalt förflyter viss tid mellan inskrivningsdagens slut och den tidpunkt då de ärenden som hör till inskrivningsdagen faktiskt har avgjorts. Vid dödning kommer inteckningen att finnas kvar i inteckningsbrevsregistret fram till dess att beslutet i dödningens ärendet har förts in i företagsinteckningsregistret. Under mellantiden skulle inteckningsbrevshavaren kunna begära att det skrivs ut ett skriftligt företagsinteckningsbrev. Denna möjlighet skulle kunna missbrukas.

Motsvarande problem uppmärksammades vid införandet av datapantbrevssystemet. Den lösning som då valdes innebär att undantag från kravet på att pantbrev skall ges in endast får göras om det vid tiden för inskrivningsmyndighetens beslut har registrerats en ”spärr” mot avregistrering i pantbrevsregistret (se prop. 1993/94/197 s. 32–33). En sådan spärr hindrar att datapantbrevet byts ut mot ett skriftligt pantbrev.

Samma lösning bör väljas för inteckningsbrevsregistret. En begäran om utbyte, sammanföring, nedsättning eller dödning bör således bara få bifallas om det i inteckningsbrevsregistret har registrerats ett beslut om hinder mot avregistrering av företagsinteckningen.

Beslutet om hinder mot avregistrering bör gälla till dess ärendet angående inskrivningsåtgärd har avslutats. När inskrivningsmyndighetens beslut har registrerats i företagsinteckningsregistret, bör hindret hävas automatiskt, eftersom hindret då inte längre fyller någon funktion. Det kan emellertid förekomma att någon inteckningsåtgärd av någon anledning inte kommer till stånd. Det bör därför även införas en möjlighet för inteckningsbrevshavaren att begära att beslutet hävs.

3.2.7 Rättelse, omprövning och överklagande

Förslag: En uppgift i inteckningsbrevsregistret skall rättas, om uppgiften innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av att Bolagsverket eller någon annan har gjort sig skyldig till skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende eller till följd av något tekniskt fel.

Förvaltningslagens (1986:223) bestämmelser om omprövning skall tillämpas.

Bolagsverkets beslut skall kunna överklagas till länsrätten.

Skälen för förslaget: Bolagsverkets handläggning av registreringsärenden faller in under förvaltningslagens (1986:223) tillämpningsområde. I förvaltningslagen finns bestämmelser om bl.a. rättelse, omprövning och överklagande. De kommer att vara tillämpliga om det inte i lag eller förordning införs avvikande bestämmelser.

Rättelse

Enligt förvaltningslagen får ett beslut som innehåller en *uppenbar oriktighet* till följd av myndighetens eller någon annans skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende, rättas av den myndighet som har meddelat beslutet. Om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild och det inte är obehövt, får rättelse inte ske innan parten har getts tillfälle att yttra sig i frågan (se 26 § förvaltningslagen).

Det finns även i personuppgiftslagen (1998:204) en bestämmelse om rättelse. Enligt den är den personuppgiftsansvarige skyldig att rätta, blockera eller utplåna sådana personuppgifter som inte har behandlats i enlighet med personuppgiftslagen eller föreskrift som har meddelats med stöd av lagen (se 28 § personuppgiftslagen). Det uppställs alltså inte något krav på att uppgiften skall vara uppenbart riktig. Rättelse skall ske även om felet inte beror på skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende.

Rätten till rättelse enligt personuppgiftslagen gäller om det inte i lag eller förordning har meddelats föreskrifter som avviker från personuppgiftslagen (se 2 § personuppgiftslagen). Eventuella undantag från personuppgiftslagen måste vara förenliga med dataskyddsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter).

Inför införandet av datapantbrevssystemet – som ägde rum innan dataskyddsdirektivet hade antagits – diskuterades huruvida förvaltningslagens bestämmelse om rättelse skulle gälla för pantbrevsregistret.

Regeringen framhöll att en registrering i pantbrevsregistret får viktiga rättsverkningar. Bland annat kommer registreringen i många fall att vara avgörande för om en borgenär har panträtt i den intecknade egendomen. Regeringen ansåg att av hänsyn till pantbrevshavarens rättssäkerhet borde uppgifter som inte var uppenbart felaktiga få ändras enbart efter en mera ingående rättslig prövning. Det infördes därför en bestämmelse om att en uppgift i pantbrevsregistret får rättas endast om uppgiften innehåller

någon uppenbar oriktighet till följd av att verket eller någon annan har gjort sig skyldig till skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende eller till följd av något tekniskt fel. Den infördes också en bestämmelse om att den vars rätt berörs skall ges tillfälle att yttra sig (se 12 § lagen om pantbrevsregister och prop. 1993/94:197 s. 36 och 37).

En registrering i inteckningsbrevsregistret får i princip samma rättsverkningar som en registrering i pantbrevsregistret. Även för inteckningsbrevsregistret bör därför gälla att en uppgift får rättas endast om uppgiften innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av att Bolagsverket eller någon annan har gjort sig skyldig till skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende eller till följd av något tekniskt fel. Den vars rätt berörs bör ges tillfälle att yttra sig.

Kravet på att oriktigheten skall vara uppenbar innebär ett avsteg från reglerna om rättelse i personuppgiftslagen. Som nämnts ovan måste ett sådant undantag, för att vara tillåtet, vara förenligt med dataskyddsdirektivet. Enligt artikel 13.1 g i dataskyddsdirektivet får omfattningen av rätten till rättelse begränsas med hänsyn till skyddet av den registrerades eller andras fri- och rättigheter. En registrering i inteckningsbrevsregistret får betydande rättsliga och ekonomiska verkningar. En begränsning av möjligheten till rättelse till fall då uppgiften är uppenbart oriktig till följd av att verket eller någon annan har gjort sig skyldig till skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende eller tekniskt fel syftar till att skydda sådana rättigheter som anges i direktivet. Bestämmelsen är sålunda förenlig med direktivet (jfr prop. 2002/03:49 s. 134).

Omprövning

I förvaltningslagen finns bestämmelser om omprövning av beslut (se 27 §). Enligt dessa bestämmelser skall en myndighet, om den finner att ett beslut som den har meddelat som första instans är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, ändra beslutet, under förutsättning att

det kan ske snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part.

Förvaltningslagens omprövningsbestämmelser är tillämpliga vid handläggning av registreringsärenden som avser pantbrevsregistret (se prop. 1993/94:197 s. 37). Övervägande skäl talar för att de bör vara tillämpliga även vid handläggning av ärenden avseende inteckningsbrevsregistret.

Överklagande

I 22 § förvaltningslagen anges att ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om beslutet har gått honom emot och beslutet kan överklagas. Förvaltningslagen anger inte närmare vilka beslut som kan överklagas. I praxis har det ansetts att ett beslut kan överklagas inte endast då det har någon form av rättslig verkan utan också då det mera väsentligt påverkar någons personliga eller ekonomiska ställning. Av 22 a § förvaltningslagen följer att myndighetens beslut överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Bolagsverkets beslut om registrering i inteckningsbrevsregistret kan komma att medföra betydande rättsverkningar för den enskilde. Det bör därför vara möjligt att överklaga beslutet.

Överklagande bör ske hos länsrätt. Förvaltningslagens regler bör tillämpas vid överklagande (jfr 20 § lagen om pantbrevsregister och prop. 1993/94:197 s. 37 och 38).

3.2.8 Frågor om offentlighet och sekretess

Förslag: En uppgift i inteckningsbrevsregistret om inteckningsbrevshavare skall få röjas endast om det står klart att ett utlämnande av uppgiften inte innebär skada för någon enskild.

Motsvarande sekretess skall gälla för uppgift om inteckningsbrevshavare som lämnas i ansökan om en registreringsåtgärd.

Sekretess skall inte gälla gentemot inteckningsbrevshavaren.

Skälen för förslaget: Med handling avses enligt tryckfrihetsförordningen en framställning i skrift eller bild samt upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel. En handling är allmän, om den förvaras hos en myndighet och enligt särskilda regler är att anse som inkommen till eller upprättad hos myndigheten. En upptagning anses förvarad hos en myndighet, om den är tillgänglig för myndigheten med tekniskt hjälpmedel som myndigheten själv utnyttjar för överföring i sådan form att den kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas (se 2 kap 3 § tryckfrihetsförordningen).

Uppgifterna i inteckningsbrevsregistret kommer att falla in under tryckfrihetsförordningens handlingsbegrepp. Handlingen, dvs. uppgifterna i registret, kommer att anses som upprättad och förvarad hos Bolagsverket (jfr prop. 1993/94:197 s. 39). Uppgifterna i registret får därför anses vara allmänna handlingar hos Bolagsverket.

Utgångspunkten för regleringen av allmänna handlingar är att all offentlig verksamhet skall ske i öppna former. Enligt tryckfrihetsförordningen får rätten att ta del av allmänna handlingar dock begränsas om det är påkallat med hänsyn till bl.a. enskilds ekonomiska förhållanden (se 2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen).

Bestämmelser om sekretess med hänsyn till enskilds ekonomiska förhållanden finns i 8 kap. och 9 kap. sekretesslagen. Ingen av bestämmelserna i de kapitlen blir direkt tillämpliga på uppgifter i inteckningsbrevsregistret. Om det anses nödvändigt med sekretess till skydd för enskildas ekonomiska förhållanden är det därför nödvändigt att skapa en särskild sekretessbestämmelse.

För pantbrevsregistret gäller sekretess för uppgift om registrerad pantbrevshavare, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör lider skada (se 8 kap. 22 § sekretesslagen). Uppgift om att en inteckning är registrerad i

pantbrevsregistret omfattas inte av sekretess. Inte heller gäller sekretess för uppgift om att en inteckning saknar uppgift om pantbrevshavare och att, om uppgift om pantbrevshavare saknas, den som senast har beviljats lagfart på fastigheten skall anses som pantbrevshavare.

Vid bedömningen av om uppgifterna i inteckningsbrevsregistret bör omfattas av sekretess kan konstateras att ett helt offentligt inteckningsbrevsregister skulle underlätta åtkomsten till uppgifterna i registret. Detta skulle i sin tur förenkla kreditinstitutens och myndigheternas handläggning av olika slag av ärenden. Det skulle vidare främja konkurrensen på kreditmarknaden, vilket skulle vara till fördel för de näringsidkare som utnyttjar eller avser att utnyttja företagsinteckning som säkerhet för lån.

I samband med att datapantbrevssystemet infördes ansågs det att ett helt offentligt pantbrevsregister skulle kunna medföra inte obetydliga skador för pantbrevshavarna. Det framhölls bl.a. att registreringen regelmässigt kommer att återspegla lån som pantbrevshavaren har lämnat till fastighetsägaren. Vidare betonas att det förhållandet att registret kommer att föras med automatiserad behandling gör det mycket lätt att genom sökningar i registret få fram sammanställningar över en viss pantbrevshavares kundkrets. Det anfördes att det därigenom skulle bli möjligt för konkurrenter att ganska väl kartlägga varandras affärskontakter (se prop. 1993/94:197 s. 39–43, se även prop. 2002/03:57 s. 28–30).

Möjligheten att genom sökningar få fram sammanställningar över en viss inteckningsbrevshavares kundkrets skulle i och för sig kunna begränsas genom olika slag av sökbegrepps begränsningar. Exempelvis skulle det vara möjligt att förhindra att en inteckningsbrevshavares namn används som sökbegrepp av andra än inteckningsbrevshavaren själv. Det finns ändå skäl som talar för att uppgifterna i inteckningsbrevsregistret bör omfattas av sekretess. Ett offentligt inteckningsbrevsregister skulle nämligen stämma mindre väl överens med syftet bakom bestämmelsen om banksekretess i 1 kap. 10 § lagen (2004:297) om bank- och

finansieringsrörelse, där det föreskrivs att enskildas förhållanden till kreditinstitut inte får röjas obehörigen.

Mot den bakgrunden får övervägande skäl anses tala för att även uppgifter i inteckningsbrevsregistret om registrerade inteckningsbrevshavare bör omfattas av sekretess. Sekretessbestämmelsen bör utformas på samma sätt som sekretessbestämmelsen för pantbrevsregistret. Det innebär att uppgift om inteckningsbrevshavare bör få röjas endast om det står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör lider skada.

Uppgift om att en företagsinteckning saknar uppgift om inteckningsbrevshavare och att, om sådan uppgift saknas, den vars egendom har intecknats skall anses som inteckningsbrevshavare bör inte omfattas av sekretess (jfr prop. 2002/03:57 s. 28–30).

Sekretessen bör gälla även för uppgifter om inteckningsbrevshavare som lämnas i ansökningar om registreringsåtgärder till Bolagsverket.

Av sekretesslagen följer att sekretess till skydd för enskild inte gäller i förhållande till honom eller henne själv (se 14 kap. 4 § sekretesslagen). Den föreslagna sekretessregeln kommer därför inte att hindra någon att få fullständiga uppgifter om de företagsinteckningar för vilka han eller hon själv är registrerad som inteckningsbrevshavare. Inte heller bör sekretessen gälla gentemot innehavaren av den intecknade egendomen, eftersom det får anses befogat att denne alltid kan få uppgift om vem som är registrerad som inteckningsbrevshavare i inteckningsbrevsregistret.

Vid handläggning av vissa slag av inskrivningsärenden, bl.a. ärenden om inteckningsåtgärder, finns behov av att kunna ta del av uppgifter i inteckningsbrevsregistret (se avsnitt 3.2.6). Inskrivningsärenden handläggs av inskrivningsmyndighet. Bolagsverket är inskrivningsmyndighet. Sekretess gäller som huvudregel mellan olika verksamhetsgrenar inom samma myndighet, när de är att betrakta som självständiga i förhållande till varandra (se 1 kap. 3 § sekretesslagen). För handläggningen av inskrivningsärenden respektive av ärenden om registrering i inteck-

ningsbrevsregistret kommer det att gälla olika regler om sekretess. Handläggningen av inskrivningsärenden respektive av ärenden om registrering i inteckningsbrevsregistret får därmed anses vara olika verksamhetsgrenar inom Bolagsverket (se avsnitt 3.2.2). De får vidare anses vara självständiga i förhållande till varandra, eftersom de kommer att ha olika beslutsbefogenheter. Vid handläggning av inskrivningsärenden kommer därför det sekretesskydd som har föreslagits för uppgifter i inteckningsbrevsregistret att gälla (se prop. 1990/91:111 s. 21 f. och KU 1979/80:37 s. 13). Fråga är om det bör införas en regel om undantag i sekretessen för uppgifter som behövs vid handläggning av inskrivningsärenden.

Behovet av ett motsvarande undantag diskuterades även inför införandet av pantbrevsregistret. Regeringen konstaterade då att pantbrevshavaren och den berörda myndigheten i det stora flertalet av fall hade ett gemensamt intresse av att uppgift om pantbrevshavare lämnades ut till myndigheten. Pantbrevshavaren skulle då kunna efterge sekretessen i förhållande till myndigheten (se prop. 1993/94:197 s. 42 och 43).

Övervägande skäl talar för motsvarande bedömning i fråga om inteckningsbrevsregistret. Det bör således inte gälla något undantag från sekretess för uppgifter som behövs vid handläggning av inskrivningsärenden.

Företagsinteckningsregistret kommer även i fortsättningen att vara offentligt. Detsamma gäller för handlingar som ges in till inskrivningsmyndigheten. Det innebär att en uppgift i en ansökan om företagsinteckning om att en inteckning skall registreras i inteckningsbrevsregistret och om att en viss inteckningsbrevshavare skall registreras kommer att vara offentlig.

Den tystnadsplikt som följer av bestämmelsen om sekretesskydd för uppgift om pantbrevshavare i pantbrevsregistret har inte företräde framför den s.k. meddelarfriheten, dvs. rätten enligt 1 kap. 3 § tredje stycket tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att lämna uppgift i vilket ämne som helst för publicering i de medier som de båda grundlagarna omfattar (jfr 16 kap. 1 § sekretesslagen). Inte heller

bör den tystnadsplikt som följer av den föreslagna bestämmelsen om sekretesskydd för uppgift i inteckningsbrevsregistret ha företräde framför meddelarfriheten.

3.2.9 Ingivning till inteckningsbrevsregistret

Bedömning: Den som har fått tillstånd att vara registrerad i inteckningsbrevsregistret som inteckningsbrevshavare får överföra ansökningar om registreringsåtgärder elektroniskt till Bolagsverket enligt föreskrifter som Bolagsverket bör bemyndigas att meddela.

Bolagsverket bör bemyndigas att meddela föreskrifter om att också andra får överföra ansökningar elektroniskt till verket.

Skälen för bedömningen: För att hanteringen av elektroniska företagsinteckningsbrev skall bli rationell är det nödvändigt att ansökningar om registreringsåtgärder kan ges in till Bolagsverket i elektronisk form.

Enligt lagen om pantbrevsregister har pantbrevshavare som har beviljats tillstånd att vara registrerade i pantbrevsregistret rätt att ge in ansökningar om registreringsåtgärder elektroniskt (se 17 § lagen om pantbrevsregister och prop. 1993/94:97 s. 46–49). Den 1 april 2006 infördes bestämmelser om att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Lantmäteriverket får meddela föreskrifter om att även andra än de som har fått tillstånd att vara registrerade – t.ex. lagfarna ägare som skall anses som pantbrevshavare – får ge in ansökningar elektroniskt (se 17 § tredje stycket lagen om pantbrevsregister och prop. 2005/06:28 s. 61 och 62).

Det framstår som naturligt att förutsättningarna för elektronisk kommunikation utformas på samma sätt för inteckningsbrevsregistret som för pantbrevsregistret. De som har beviljats tillstånd att vara registrerade som inteckningsbrevshavare bör sålunda ha rätt att överföra ansökningar till Bolagsverket elektroniskt. Bolagsverket bör bemyndigas att meddela föreskrifter om

denna överföring, t.ex. om vilka elektroniska signaturer och format som får användas. Det bör vidare vara möjligt för Bolagsverket att meddela föreskrifter om att andra än de som har beviljats tillstånd att vara registrerade skall få överföra ansökningar till verket elektroniskt och om villkoren för denna kommunikation.

Ansökningar om registreringsåtgärder bör givetvis också kunna ges in till Bolagsverket i pappersform.

3.2.10 Behandling av personuppgifter m.m.

Bedömning: Bolagsverket bör vara personuppgiftsansvarigt enligt personuppgiftslagen för inteckningsbrevsregistret.

Den som har fått tillstånd att vara registrerad i inteckningsbrevsregistret som inteckningsbrevshavare bör få ha direktåtkomst till registret. Sådan direktåtkomst bör dock inte få avse uppgift om registrerad inteckningsbrevshavare, om inte tillståndshavaren själv är registrerad som inteckningsbrevshavare eller, i annat fall, inteckningsbrevshavaren har medgett det.

Även inskrivningsmyndigheten och Kronofogdemyndigheten bör få ha direktåtkomst till vissa uppgifter i inteckningsbrevsregistret.

Den vars egendom har intecknats bör få ha direktåtkomst till uppgifter i inteckningsregistret som avser inteckning i egendomen.

Skälen för bedömningen: Inteckningsbrevsregistret kommer att innehålla personuppgifter. Frågan är då i vilken utsträckning och på vilket sätt behandlingen av personuppgifter bör författningsregleras (se även rättelse, avsnitt 3.2.7).

Författningsregleringen bör ha förordningsform

Frågan om en författningsreglering av personuppgiftsbehandling bör ha lagform eller inte har behandlats tidigare i lagstiftningsärenden. Det har då ansetts att myndighetsregister med ett stort antal registrerade och ett särskilt känsligt innehåll bör regleras i lag (se prop. 1997/98:44 s. 41, bet. 1997/98:KU18 s. 43 och rskr. 1997/98:180).

Inteckningsbrevsregistret kommer huvudsakligen att innehålla uppgifter om juridiska personer. I den utsträckning uppgifterna kommer att vara hänförliga till fysiska personer kommer det att röra sig om uppgifter med anknytning till näringsverksamhet som dessa bedriver. Registret kommer inte att innehålla några känsliga personuppgifter enligt 13 § personuppgiftslagen, dvs. uppgifter som rör ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening samt uppgifter som rör hälsa eller sexualitet. Inte heller i övrigt kommer innehållet i registret att vara av sådan känslig natur att det av det skälet är motiverat att reglera förutsättningarna för behandlingen av personuppgifter i lag. Mot den bakgrunden får det anses tillräckligt att Bolagsverkets behandling av personuppgifter regleras i förordning.

Personuppgiftsansvar

Som tidigare konstaterats bör inteckningsbrevsregistret föras av Bolagsverket (se avsitt 3.2.2). Det framstår då också som naturligt att Bolagsverket är personuppgiftsansvarigt för registret.

Inteckningsregistrets ändamål

Personuppgifter får enligt personuppgiftslagen bara samlas in för vissa särskilt, uttryckligt angivna och berättigade ändamål (9 § första stycket c). Uppgifterna får senare inte behandlas för något

ändamål som är oförenligt med det för vilket uppgifterna samlades in (9 § första stycket d).

För vilka ändamål bör då personuppgifter i inteckningsbrevsregistret få behandlas?

Syftet med inteckningsbrevsregistret är att det skall utgöra en förteckning över elektroniska företagsinteckningsbrev och dess inteckningsbrevshavare. Registret bör därför ha till ändamål att användas för registrering av företagsinteckningar och företagsinteckningsbrev och att tillhandahålla uppgifter som krävs för registreringsbeslut. Därutöver bör registret tjäna som underlag för underrättelser till inteckningsbrevshavare om innehållet i företagsinteckningsregistret (jfr 3 § lagen om pantbrevsregister).

Direktåtkomst till inteckningsbrevsregistret

I registerlagstiftningen regleras i allmänhet i vilka fall uppgifter får lämnas ut till andra myndigheter eller enskilda med hjälp av automatiserad behandling. Som regel görs åtskillnad mellan *direktåtkomst* och övriga former för utlämnande på medium för automatiserad behandling. Med direktåtkomst avses att den som använder registret på egen hand kan göra sökningar och få svar på frågor, dock utan att själv kunna påverka innehållet i registret.

För att de som har beviljats tillstånd att vara registrerade i inteckningsbrevsregistret som inteckningsbrevshavare på ett enkelt sätt skall kunna utföra olika slag av registreringsåtgärder är det nödvändigt att de får ha direktåtkomst till registret. Den som har beviljats tillstånd att vara registrerad som inteckningsbrevshavare bör därför få ha direktåtkomst som avser uppgifter om de företagsinteckningar för vilka han eller hon är registrerad som inteckningsbrevshavare. En tillståndshavare bör vidare få ha direktåtkomst till uppgifter i registret för vilka det inte gäller sekretess, dvs. uppgifter om företagsinteckningar som finns registrerade i registret och om att en företagsinteckning som finns i registret saknar uppgift om inteckningsbrevshavare. Den som har beviljats tillstånd att vara registrerad i registret bör däremot inte få ha direktåtkomst till uppgifter om registrerade

inteckningsbrevshavare för företagsinteckningar för vilka tillståndshavaren inte är registrerad som inteckningsbrevshavare såvida inte den berörda innehavaren har medgett det (jfr 19 § lagen om pantbrevsregister). Även inskrivningsmyndigheten för företagsinteckningar – som utgör en särskild verksamhetsgren inom Bolagsverket och som är självständig i förhållande till inteckningsbrevsregistret (se avsnitt 3.2.8) – och Kronofogdemyndigheten bör få ha direktåtkomst som är utformad enligt samma principer.

Slutligen bör den vars egendom intecknats – oavsett om han eller hon har beviljats tillstånd att vara registrerad som inteckningsbrevshavare eller inte – få ha direktåtkomst som avser inteckningar i den egna egendomen.

Bolagsverket bör i varje enskilt fall pröva om förutsättningarna för direktåtkomst är uppfyllda. Om det finns anledning att ställa upp särskilda krav för direktåtkomst, t.ex. av tekniska natur, måste sökanden uppfylla kraven för att direktåtkomst skall medges.

3.2.11 Skadeståndsfrågor

Förslag: Staten skall bära ett kontrollansvar för felaktigheter som uppkommer i samband med upprättandet och förandet av inteckningsbrevsregistret. Det innebär att den skadelidande skall ha rätt till ersättning om det inte visas att felaktigheten beror på en omständighet utanför Bolagsverkets kontroll vars följder verket inte skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Ersättningen skall jämkas om den skadelidande har medverkat till skadans uppkomst.

Skälen för förslaget: I samband med förandet av inteckningsbrevsregistret kan det uppkomma skador för ägaren av den intecknade egendomen, inteckningsbrevshavaren och tredje man. Skadorna kan bero på t.ex. felaktig handläggning, tekniska fel

eller obehöriga intrång i registret. Detta aktualiserar frågor om skadestånd.

Inför införandet av datapantbrevssystemet diskuterades vilket ansvar som staten borde ha för fel och brister i det registret. I förarbetena utpekades tre olika alternativ för hur ansvaret kunde regleras; genom en tillämpning av skadeståndslagens bestämmelser, genom avtal eller genom en specialreglering (se prop. 1993/94:197 s. 49 f.). Det ansågs att skadeståndslagens regler om skadestånd på grund av fel och försummelse vid myndighetsutövning inte framstod som lämpliga, eftersom t.ex. tekniska fel kunde uppkomma utan att någon skuld kunde konstateras. Att reglera ansvaret genom avtal ansågs av principiella skäl inte lämpligt eftersom verksamheten utgör myndighetsutövning. Regeringen valde därför att i lag uppställa skadeståndsrättsliga regler som var särskilt anpassade till den aktuella verksamheten (se 21 § lagen om pantbrevsregister). Samma lösning bör väljas för inteckningsbrevsregistret.

Statens ersättningsansvar kan utformas på olika sätt.

Ett alternativ är att låta staten ha ett strikt ansvar för alla skador som kan uppkomma. Ett strikt ansvar skulle medföra att användarna kan känna stor tilltro till inteckningsbrevsregistret. Med nuvarande regler har emellertid varje innehavare av ett företagsinteckningsbrev själv ansvaret för förvaringen av inteckningsbreven. Ett strikt skadeståndsansvar för staten skulle således innebära att staten åtar sig ett avsevärt större ansvar än tidigare. Detta framstår inte som rimligt vid införandet av ett frivilligt system.

Ett annat alternativ är att ålägga staten ett s.k. kontrollansvar. Det innebär att, om någon tillfogas skada genom t.ex. att inteckningsbrevsregistret innehåller en oriktig eller missvisande uppgift eller genom annat fel i samband med registrets uppläggande eller förande, han eller hon skall vara berättigad till ersättning av staten, såvida inte staten visar att felaktigheten beror på en omständighet utanför Bolagsverkets kontroll vars följder verket skäligen inte kunnat övervinna eller undvika.

Ett skadeståndsansvar som utformas som ett kontrollansvar ger den skadelidande ett skadeståndsskydd även i de fall där det inte kan konstateras vad felaktigheten beror på. Den skadelidande kommer dessutom som regel att kunna få skadestånd även om felaktigheten inte beror på vårdslöshet från Bolagsverkets sida. Staten kommer å andra sidan inte att kunna åläggas skadeståndsskyldighet för sådana skador som Bolagsverket inte har haft möjlighet att undvika.

I datapantbrevssystemet har det allmännas skadeståndsansvar utformats som ett kontrollansvar (se 21 § lagen om pantbrevsregister och prop.1993/94:197 s. 49–52).

Övervägande skäl talar för att också statens ansvar för inteckningsbrevsregistret bör vara utformat som ett kontrollansvar. Den skadelidande bör således ha rätt till ersättning om det inte visas att felaktigheten beror på en omständighet utanför Bolagsverkets kontroll vars följder verket inte skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Ansaret bör omfatta skada på grund av oriktig eller missvisande uppgift i inteckningsbrevsregistret, oriktig makulering av företagsinteckningsbrev, felaktiga uppgifter i nya företagsinteckningsbrev m.m. Vissa skador bör falla utanför kontrollansvaret. Ansaret bör inte omfatta skada på grund av t.ex. felaktigt utlämnande av sekretessbelagda uppgifter. På sådan skada bör i stället skadeståndslagens regler om ansvar vid myndighetsutövning tillämpas.

En särskild fråga är om kontrollansvaret även bör omfatta fel i de terminaler och den övriga tekniska utrustningen som inteckningsbrevshavarna kommer att använda vid kommunikationen med Bolagsverket. Motsvarande fråga diskuterades inför införandet av datapantbrevssystemet. Det konstaterades då att registreringsåtgärder skulle vidtas först efter begäran av pantbrevshavaren, varför det var naturligt att tillämpa vad som allmänt gäller om att befordran av en ansökan eller underrättelse sker på avsändarens risk. Felaktigheter i ingivarnas terminaler eller i telelinjer från ingivaren till pantbrevsregistret ansågs därför ligga utanför kontrollansvaret (jfr prop. 1993/94:197 s. 51

och 52). Samma bedömning bör göras i fråga om inteckningsbrevsregistret. Statens kontrollansvar bör således inte omfatta tekniska fel på användarnas terminaler eller telelinjer mellan ingivaren och Bolagsverket.

Kontrollansvarsregeln bör förenas med en bestämmelse om jämkning vid medvållande (jfr 21 § andra stycket lagen om pantbrevsregister).

3.2.12 Avgiftsfrågor

Bedömning: Inteckningsbrevsregistret bör finansieras med avgifter. Avgifterna bör tas ut i samband med registreringsåtgärder. De bör bestämmas av regeringen och sättas till en sådan nivå att de ger full kostnadstäckning.

Bolagsverket bör ges möjlighet att inom ramen för sin uppdragsverksamhet ta ut avgifter för att uppgifter i registret tillhandahålls med hjälp av automatiserad behandling.

Skälen för bedömningen: Inteckningsbrevsregistret syftar väsentligen till att tillgodose de enskilda användarnas behov. Det är därför naturligt att registret finansieras av användarna genom avgifter.

Beslut om registrering i inteckningsbrevsregistret måste anses som myndighetsutövning. Regeringen bör bemyndigas att meddela föreskrifter om avgifternas storlek (jfr 8 kap. 9 § andra stycket regeringsformen). Principen bör vara att avgifterna bör bestämmas så att full kostnadstäckning uppnås (jfr prop. 1989/90:138 s. 4 f.). Avgifterna bör alltså motsvara de sammanlagda beräknade kostnaderna för handläggningen av ansökningarna, för registerföringen och för andra därmed sammanhängande uppgifter. Däremot bör avgifterna inte sättas så att verksamheten ger någon vinst.

Bolagsverket bör ges rätt att ta ut avgifter för att verket med hjälp av automatiserad behandling tillhandahåller information om innehållet i registret. Då det i dessa fall får anses vara fråga om uppdragsverksamhet bör verket – inom ramen för principen

om full kostnadstäckning och efter samråd med Ekonomistyrningsverket – självt få bestämma storleken på avgifterna.

4 Elektronisk ingivning till företagsinteckningsregistret

Bedömning: Det bör vara möjligt att ge in en ansökan om företagsinteckning i elektronisk form.

Förslag: Den som uppträder som ombud i ett inskrivningsärende skall inte behöva visa upp någon skriftlig fullmakt annat än om inskrivningsmyndigheten anser att det behövs.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar ren förmögenhetsskada genom oriktig uppgift om behörighet att företräda någon annan i ett inskrivningsärende skall ersätta skadan.

Bakgrund: En ansökan om företagsinteckning skall vara skriftlig (se 2 kap. 3 § andra stycket lagen om företagsinteckning). Ansökan skall innehålla uppgift om det belopp på vilken inteckningen skall lyda (se 2 kap. 10 §).

Det är i dag inte möjligt att ge in en ansökan om företagsinteckning till inskrivningsmyndigheten i annat än pappersform.

Skälen för bedömningen och förslaget

Ansökan om företagsinteckning bör få ges in elektroniskt

Ett stort antal myndigheter har under de senaste åren infört rutiner som gör det möjligt för allmänheten att ge in ansökningar och anmälningar elektroniskt. Exempelvis är det numera möjligt för enskilda näringsidkare och aktiebolag att ge in registrerings-

anmälningar till Bolagsverket elektroniskt (se prop. 2005/06:135). I jordabalken har införts regler om att ansökningar om inskrivning får ges in till inskrivningsmyndigheten på elektronisk väg (se prop. 2005/06:28). Förslagen i denna promemoria bygger på att kommunikationen mellan å ena sidan dem som beviljas tillstånd till att vara registrerade i inteckningsbrevsregistret som inteckningsbrevshavare och å andra sidan registret skall vara elektronisk (se avsnitt 3.2.3, 3.2.9 och 3.2.10). Det framstår därför som naturligt att också ansökningar till företagsinteckningsregistret skall kunna ges in elektroniskt.

I lagen om företagsinteckning anges att ansökningar i inskrivningsärenden skall vara skriftliga (se 2 kap. 3 § andra stycket lagen om företagsinteckning). Ett krav på skriftlighet anses normalt inte hindra elektroniska rutiner (se Ds 2003:29 s. 92–95). Inte heller skriftlighetskravet i lagen om företagsinteckning kan anses utesluta sådana rutiner. Lagen behöver därför inte ändras i denna del.

För att ett elektroniskt ingivningsförfarande skall bli effektivt är det emellertid nödvändigt att det finns tydliga regler i fråga om t.ex. vilka elektroniska signaturer och format som får användas vid ingivningen. Det bör därför införas förordningsbestämmelser om att inskrivningsmyndigheten får meddela föreskrifter om ingivning av ansökningar på elektronisk väg.

I en del inskrivningsärenden skall, förutom själva ansökningshandlingen, ges in ett registreringsbevis eller ett personbevis. Exempelvis skall ett registreringsbevis ges in, när en juridisk person ansöker om inteckning. Om ett registreringsbevis inte har getts in, hämtar inskrivningsmyndigheten ibland, som en serviceåtgärd, in uppgifterna direkt från Bolagsverkets näringslivsregister. Det får anses rimligt att inskrivningsmyndigheten generellt hämtar in detta slag av uppgifter från tillgängliga register. Därmed bortfaller behovet av att foga registreringsbevis eller personbevis till ansökningarna.

I inskrivningsärenden förekommer inte sällan skriftliga fullmakter. Frågan om företeende av fullmakt behandlas nedan. Det förekommer i undantagsfall också att vissa andra handlingar ges

in. För att förenkla ingivningen av handlingarna kan det i de föreskrifter som inskrivningsmyndigheten får meddela regleras hur handlingar av olika slag bör ges in. Exempelvis kan det meddelas föreskrifter om vilka format som får användas vid ingivningen.

Företeende av skriftlig fullmakt

En fråga av stor betydelse för vilket genomslag som ett elektroniskt ansökningsförfarande får är om den som ger in en ansökan i egenskap av ombud för sökanden måste visa upp en skriftlig fullmakt. Åtskilliga ansökningar om inskrivning ges nämligen in av ombud. Bolagsverket har i dag som praxis att alltid infordra fullmakt i skriftlig form. Om det även i fortsättningen krävs en sedvanlig skriftlig fullmakt, kan det antas att möjligheten att ge in ansökningar elektroniskt inte kommer att utnyttjas i någon större utsträckning, eftersom en elektronisk ansökan i så fall måste kompletteras med en fullmakt i sedvanlig skriftlig form.

Lagen om företagsinteckning innehåller inte några bestämmelser om i vilken utsträckning som ett ombud behöver visa upp skriftlig fullmakt. Förvaltningslagen, som också är tillämplig vid Bolagsverket handläggning, innehåller inte heller några bestämmelser om att ombud behöver visa upp fullmakt. I förvaltningsrättslig litteratur framhålls dock att fullmakt bör infordras i ärenden av stor betydelse för huvudmannen (se T. Hellners, B. Malmqvist, Förvaltningslagen med kommentarer, 2 uppl., 2007 s. 112). Huruvida en ansökan om företagsinteckning är av sådant slag kan diskuteras. Lagstiftningen ger alltså inte något klart besked om huruvida fullmakt behöver infordras. För att undanröja denna oklarhet bör det införas en särskild bestämmelse i lagen om företagsinteckning om att skriftlig fullmakt inte behöver visas upp annat än om inskrivningsmyndigheten anser att det behövs.

I samband med att det år 2006 infördes bestämmelser i jordabalken om möjlighet att ge in ansökningar om inskrivning på elektronisk väg, gjordes bedömningen att huvudmannen alltid

bör underrättas om en inskrivningsåtgärd som genomförs efter begäran av ett ombud som inte har visat upp skriftlig fullmakt. Huvudmannen ges härigenom möjlighet att reagera mot en felaktig registrering (jfr prop. 2005/06:28 s. 31 och 32). Motsvarande ordning bör gälla i ärenden om inskrivning av företagsinteckning. Om inskrivningsmyndigheten beslutar om inskrivning i företagsinteckningsregistret efter ansökan av ett ombud som inte har visat upp någon fullmakt, bör alltså huvudmannen – dvs. egendomens ägare – normalt underrättas om beslutet.

Ingivares skadeståndsansvar

En möjlighet att ansöka elektroniskt kan föra med sig att ombud allt oftare agerar utan att visa upp någon skriftlig fullmakt. Det går inte att utesluta att det någon gång kan komma att förekomma obehöriga ansökningar. För den intecknade egendomens ägare kan detta innebära viss skada, t.ex. kostnader för att få en oriktig företagsinteckning undanröjd. Några mera betydande skador torde dock inte uppkomma. En obehörig ansökan kan ju inte medföra att den sökande eller tredje man får säkerhet i egendomen, eftersom en giltig säkerhetsupplåtelse kan göras endast av egendomens ägare (se 1 kap. 2 § lagen om företagsinteckning).

Den skada som kan uppstå är ren förmögenhetsskada. Om det föreligger ett avtalsförhållande mellan ingivaren och den skadelidande, kan skadan ersättas på avtalsrättslig grund (se 1 kap. 1 § skadeståndslagen [1972:207]).

I en del fall kommer det emellertid inte att finnas något avtalsförhållande mellan ingivaren och den skadelidande. Enligt 2 kap. 2 § skadeståndslagen gäller då att ren förmögenhetsskada ersätts om skadan vållas genom brott. En obehörig ansökan som görs av oaktsamhet torde inte vara straffbar. Ingivarens ersättningsansvar får i denna situation anses vara oklart (jfr prop. 2005/06:28 s. 55).

Det är av stor vikt att de som ger in ansökningar om inskrivning utför arbetet med det elektroniska ingivandet med stor omsorg. Risken att drabbas av ett skadeståndsansvar utgör ett incitament för ingivarna att utföra arbetet på ett kvalitativt bra sätt. Även skadeståndsansvarets reparativa funktion talar för att ingivares ersättningsansvar bör tydliggöras.

Mot denna bakgrund bör ersättningsansvaret vid obehörig ansökan om inskrivning klargöras genom en särskild ersättningsregel.

Ersättningsregeln bör tydliggöra rätten till ersättning för skador som uppstår till följd av oriktig uppgift om behörighet att företräda någon annan i inskrivningsärendet. I övrigt bör ersättning utgå enligt bestämmelserna i skadeståndslagen.

Ingivarens ansvar bör omfatta skada som orsakas såväl uppsåtligt eller av grov oaktsamhet som skada som orsakas av oaktsamhet av normalgraden.

Ersättning bör utgå för ren förmögenhetsskada. Det som därvid bör ersättas är det s.k. negativa kontraktsintresset.

Om det finns ett kontraktsförhållande mellan parterna, är det möjligt att avtala om att ett strikt ansvar skall gälla. I vart fall i kommersiella avtalsförhållanden är det också möjligt att avtala bort en parts ersättningsansvar. Syftet med den regel som nu diskuteras är att säkerställa att arbetet med elektronisk ingivning utförs på ett kvalitativt bra sätt. Det är mot denna bakgrund naturligt att det inte bör vara möjligt att avtala bort ansvaret. Avtal som är till nackdel för en skadelidande bör alltså inte gälla. Däremot bör det vara möjligt att avtala om ett strängare ersättningsansvar än det som kommer att följa av lagen. Om ett ombud gentemot sin huvudman har utfäst ett strikt ansvar, bör det alltså gälla.

Enligt 3 kap. 1 § första stycket 2 skadeståndslagen skall ren förmögenhetsskada som arbetstagaren i tjänsten vållar genom brott ersättas av arbetsgivaren. Om skada som nu diskuteras orsakas av oaktsamhet, torde den dock normalt inte kunna kopplas till någon brottslig gärning. I vissa fall har arbetsgivare dock ålagts ett s.k. utomobligatoriskt ersättningsansvar för skada

som arbetstagare har vållat i tjänsten trots att det inte har rört sig om brott. Förutsättningarna för ett sådant ansvar är dock oklara (se NJA 2000 s. 639, jämför Svensk Juristtidning 2002 s. 34). Det bör därför tydliggöras att arbetsgivare är ersättningsansvarig för skada som nu avses och som har orsakats i tjänsten av arbetstagare. Härigenom kan en bank bli ersättningsansvarig för skada som en banktjänsteman av oaktsamhet har orsakat i tjänsten när han eller hon har biträtt med en ansökan om inskrivning.

Preskription av skadeståndsfordran

En skadeståndsfordran kan inte göras gällande hur lång tid som helst. Rätten att framställa krav går efter en viss tid förlorad, dvs. fordran preskriberas.

Allmänna bestämmelser om preskription finns i preskriptionslagen (1981:130). Av 2 § preskriptionslagen följer att en fordran preskriberas tio år efter tillkomsten, om inte preskription avbryts dessförinnan. I 18 kap. 9 § handelsbalken finns en särskild preskriptionsregel som gäller för sysslomannauppdrag. Av den följer att den som vill föra talan mot en syssloman skall göra detta inom ett år från det att sysslomannen slutredovisade sitt uppdrag.

En preskriptionstid om ett år framstår i detta sammanhang som alltför kort. Preskriptionsregeln i 18 kap. 9 § handelsbalken bör alltså inte gälla skadeståndsfordringar av nu aktuellt slag. Det bör därför införas en särskild bestämmelse om preskription.

När skall då preskriptionstiden börja löpa och hur lång skall den vara?

Det framstår som naturligt att preskriptionstiden börjar löpa när det inskrivningsärende som skadan är hänförligt till avgjordes. Preskriptionstiden bör liksom vid liknande slag av fordringsförhållanden bestämmas till tio år. Sedan tioårsperioden har löpt ut bör alltså något ersättningsansvar inte kunna göras gällande. Det innebär att ett ombud efter denna tidpunkt inte längre har behov av att spara dokumentation om inskrivningsåtgärden för att kunna bemöta eventuella ersättningsanspråk.

Preskription kan avbrytas på olika sätt, exempelvis genom att borgenären väcker talan eller genom att han eller hon framför ett skriftligt krav. Den preskriptionstid som nu föreslås är relativt lång. Det saknas därför anledning att låta preskriptionstiden avbrytas på annat sätt än genom att den som har lidit skada väcker talan mot den som skall ersätta skadan.

5 Kostnader

Kostnader för det allmänna

Det föreslagna inteckningsbrevsregistret ger upphov till dels initiala kostnader för uppbyggnad av registret, dels löpande drifts- och underhållskostnader. Som ovan anförts bör registret finansieras genom avgifter som ger full kostnadstäckning (se avsnitt 3.2.12). Avgifterna bör alltså täcka samtliga kostnader. Inrättandet av registret kommer därför inte att påverka statens finanser.

Med inteckningsbrevsregistret tillkommer det en ny målkategori för förvaltningsdomstolarna. Enligt uppgift från Lantmäteriverket har inte något beslut som har fattats enligt lagen om pantbrevsregister överklagats. Det finns anledning att utgå från att registreringsbeslut enligt lagen om inteckningsbrevsregister kommer att överklagas endast i undantagsfall. Merkostnaderna för domstolsväsendet torde därför bli försumbara och kan finansieras inom befintliga anslag.

Förslaget om elektronisk ingivning till företagsinteckningsregistret medför kostnader för att anpassa vissa IT- och handläggningssystem. Systemen är dock redan i viss mån anpassade för en elektronisk ingivning. Bolagsverkets kostnader för handläggning av inskrivningsärenden finansieras också genom avgifter. De kostnader som uppkommer för inrättandet och driften av ett elektroniskt ingivningssystem bör finansieras genom avgifter. Inte heller detta förslag påverkar därför statens finanser.

Kostnader för enskilda

Det är framförallt inom kreditväsendet som det nya systemet med elektroniska företagsinteckningsbrev kommer att leda till besparingar och rationaliseringsvinster. De avgifter som tas ut för registreringsärendena kan antas bli mycket låga (avgifterna för olika slag av registreringsåtgärder i pantbrevsregistret uppgår till 3–20 kr, jfr 15 § förordningen om pantbrevsregister). De kostnadsbesparingar som kreditinstituten kan förväntas göra på sin hantering av företagsinteckningsbrev torde i slutänden även komma kreditinstitutens kunder, dvs. i förevarande fall näringsidkare, till del.

6 Ikraftträdande och övergångsfrågor

Bolagsverket och Lantmäteriverket har uppgett att avsikten är att Bolagsverket, om det är möjligt, skall överta vissa delar av det system som Lantmäteriverket har byggt upp inom ramen för sin försöksverksamhet med elektronisk förvaring av företagsinteckningsbrev. Ett övertagande beräknas kunna ske den 1 juli 2008. De nya reglerna bör träda vid samma tidpunkt.

Vid ikraftträdandet kommer ett stort antal företagsinteckningsbrev som tillhör banker och andra kreditinstitut att ha registrerats inom ramen för Lantmäteriverkets försöksverksamhet och att förvaras av Lantmäteriverket (se avsnitt 3.1.2). Det kan antas att kreditinstituten har avsett att dessa registreringar skall införas i det nya systemet. Detta kan synas motivera särskilda övergångsbestämmelser. Om kreditinstituten önskar att de redan gjorda registreringarna skall flyta in i inteckningsbrevsregistret, torde det emellertid i praktiken kunna ske smidigt genom att varje kreditinstitut – efter att ha fått tillstånd att vara registrerad som inteckningsbrevshavare – ger in ansökan som omfattar samtliga företagsinteckningar som har registrerats i Lantmäteriverkets försöksverksamhet. De skriftliga företagsinteckningsbreven torde Lantmäteriverket på uppdrag av varje enskilt kreditinstitut kunna överlämna till Bolagsverket. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs därför inte.

7 Författningskommentar

7.1 Förslaget till lag om inteckningsbrevsregister

Inledning

Den föreslagna lagen om inteckningsbrevsregister innehåller bestämmelser om bl.a. förändret av inteckningsbrevsregistret, om registreringsåtgärder, om tillstånd att registreras som inteckningsbrevshavare och om inteckningsbrevshavarens rättigheter och skyldigheter. Lagen kompletteras av bl.a. en förordning om inteckningsbrevsregister med bl.a. bestämmelser om tillämpningen av bestämmelserna i lagen om inteckningsbrevsregister och om avgifter för vissa registreringsåtgärder.

För handläggningen av registreringsärenden kommer även förvaltningslagens och personuppgiftslagens bestämmelser att gälla i den utsträckning som annat inte anges i lagen om inteckningsbrevsregister eller förordningen om inteckningsbrevsregister.

1 §

Bolagsverket skall med hjälp av automatiserad behandling föra ett register över sådana företagsinteckningar för vilka det inte finns utfärdat något skriftligt företagsinteckningsbrev (*inteckningsbrevsregister*).

Av 1 kap. 1 § lagen (2003:528) om företagsinteckning följer att registrering av en företagsinteckning i inteckningsbrevsregistret innebär att ett elektroniskt företagsinteckningsbrev utfärdas.

Paragrafens *första stycke* innehåller en definition av begreppet ”inteckningsbrevsregister”. Definitionen anger att det är fråga om ett register över vissa företagsinteckningar, fört med hjälp av automatiserad behandling.

De företagsinteckningar som finns i inteckningsbrevsregistret är sådana för vilka det inte finns utfärdat något skriftligt inteckningsbrev. Att något skriftligt företagsinteckningsbrev inte finns utfärdat kan bero på att den som har ansökt om inteckning har begärt att inteckningen skall föras in i inteckningsbrevsregistret (se 3 §). Det kan också bero på att ett skriftligt företagsinteckningsbrev har utfärdats men sedermera har konverterats och därvid har makulerats (se 4 §). Den angivna definitionen täcker inte det fall då ett skriftligt företagsinteckningsbrev har kommit bort eller förstörts och en ny handling inte kan utfärdas annat än efter det att det förkomna eller förstörda företagsinteckningsbrevet har dödats enligt lagen (1927:85) om dödande av förkomna handling.

Av bestämmelsen framgår också att registret skall föras av Bolagsverket (se avsnitt 3.2.2).

Andra stycket innehåller en erinran om sambandet mellan inteckningsbrevsregistret och de elektroniska företagsinteckningsbreven.

2 §

För att en företagsinteckning skall få föras in i inteckningsbrevsregistret fordras att den är införd i företagsinteckningsregistret och att begäran om registrering framställs enligt 3 eller 4 §.

En uppgift i inteckningsbrevsregistret om en företagsinteckning får förenas med en uppgift om vem som har rätt att råda över registreringen (*inteckningsbrevshavare*). Endast den som har fått tillstånd enligt 12 § får registreras som inteckningsbrevshavare. Om registret inte innehåller någon uppgift om inteckningsbrevshavare, skall den vars egendom har intecknats anses som inteckningsbrevshavare.

Om en företagsinteckning har varit föremål för beslut om utbyte enligt 2 kap. 14 § lagen (2003:528) om företagsinteckning eller motsvarande äldre bestämmelser, skall bestämmelserna i

denna lag om företagsinteckning i stället gälla de genom utbytet beslutade företagsinteckningsbrev.

Paragrafen innehåller vissa allmänna bestämmelser om registrering i inteckningsbrevsregistret.

I *första stycket* anges att en företagsinteckning får föras in i registret om den är införd i företagsinteckningsregistret och det begärs att den skall föras in i inteckningsbrevsregistret. En sådan begäran kan göras i samband med ansökan om företagsinteckning (3 §). Det kan också göras en särskild begäran om att en tidigare beviljad företagsinteckning, för vilken det har utfärdats ett skriftligt företagsinteckningsbrev, skall registreras i inteckningsbrevsregistret (4 §).

I *andra stycket* anges att en uppgift om en företagsinteckning får förenas med en uppgift om inteckningsbrevshavare. Det är alltså inte nödvändigt att föra in en uppgift om inteckningsbrevshavare. Inteckningsbrevshavaren är den som har rätt att råda över registreringen.

En förutsättning för att någon skall kunna registreras som inteckningsbrevshavare är att han eller hon har fått tillstånd till detta av Bolagsverket. Bestämmelser om sådant tillstånd finns i 12 §.

Om den registrerade företagsinteckningen saknar uppgift om inteckningsbrevshavare, anses den intecknade egendomens ägare som inteckningsbrevshavare.

Den som är registrerad som inteckningsbrevshavare eller som skall anses som inteckningsbrevshavare har enligt 14 § samma rättigheter och skyldigheter som en innehavare av ett skriftligt företagsinteckningsbrev.

I *tredje stycket* finns en särskild bestämmelse som gäller företagsinteckning som har varit föremål för beslut om utbyte. En sådan åtgärd innebär att ett företagsinteckningsbrev byts mot två eller flera företagsinteckningsbrev. Det är dock även efter utbytet fråga om en enda företagsinteckning (se 2 kap. 14 § lagen om företagsinteckning). De företagsinteckningsbrev som har varit föremål för ett beslut om utbyte kan ha olika innehavare, varav någon kanske vill ha ett skriftligt företagsinteckningsbrev

och någon annan vill använda sig av inteckningsbrevsregistret. Det har därför ansetts mer lämpligt att i inteckningsbrevsregistret redovisa de genom utbytesbeslutet tillkomna företagsinteckningsbrevens var för sig och att till dem knyta samma regler som i övrigt gäller för de inteckningar som är redovisade i registret. De ”företagsinteckningsbrev” som har kommit till genom utbytesbeslut likställs därför med företagsinteckningar.

Bestämmelsen omfattar utbytesåtgärder enligt 2 kap. 14 § lagen om företagsinteckning och motsvarande äldre bestämmelser (se 4 kap. 15 § lagen [1984:649] om företagshypotek, som har upphört att gälla vid utgången av år 2003).

3 §

På begäran av den som ger in en ansökan om företagsinteckning till inskrivningsmyndigheten skall Bolagsverket föra in en uppgift om företagsinteckningen, om en sådan beviljas, i inteckningsbrevsregistret. Om sökanden begär det, skall verket samtidigt föra in en uppgift om inteckningsbrevshavare.

Bestämmelserna i första stycket tillämpas även i samband med ansökningar om sådana inteckningsåtgärder som avses i 2 kap. 14–16 §§ lagen (2003:528) om företagsinteckning.

En företagsinteckning kan föras in i inteckningsbrevsregistret antingen i samband med att inteckningen beviljas eller blir föremål för någon inteckningsåtgärd eller genom s.k. konvertering av tidigare beviljade inteckningar. I denna paragraf behandlas de båda förstnämnda fallen.

I *första stycket* behandlas det fallet då ansökan om registrering i inteckningsbrevsregistret görs i samband med ansökan om företagsinteckning. För att en företagsinteckning skall få föras in i inteckningsbrevsregistret i anslutning till inteckningsbeslutet fordras att ansökan om registrering har gjorts av behörig person. Behörighet tillkommer endast ägaren av den egendom som ansökan avser.

En begäran om registrering måste ges in till inskrivningsmyndigheten. Eftersom Bolagsverket är både inskrivningsmyndighet och ansvarigt för inteckningsbrevsregistret torde detta

inte medföra några problem. Begäran måste bifogas ansökan om inteckning och kan inte ges in efter inskrivningsdagens slut.

I samband med att företagsinteckningen förs in i inteckningsbrevsregistret kan det också, på sökandens begäran, registreras en uppgift om inteckningsbrevshavare. För att en inteckningsbrevshavare skall få registreras krävs att denne fått tillstånd att bli registrerad som inteckningsbrevshavare (se 12 §). Om någon sådan uppgift inte förs in, skall den vars egendom har intecknats anses som inteckningsbrevshavare (se 2 § andra stycket).

Av *andra stycket* framgår att en inteckning också kan föras in i inteckningsbrevsregistret i samband med att inskrivningsmyndigheten fattar beslut om olika inteckningsåtgärder. Enligt den ordning som hittills har gällt skall inskrivningsmyndigheten i samband med utbyte, sammanföring och nedsättning (2 kap. 14–16 §§ lagen om företagsinteckning) utfärda nya företagsinteckningsbrev (se 22 § förordningen om företagsinteckning). De gamla inteckningsbreven skall samtidigt makuleras. Bestämmelsen medför en möjlighet att, på sökandens begäran, registrera företagsinteckningen i inteckningsbrevsregistret i stället för att utfärda ett nytt, skriftligt företagsinteckningsbrev. Formerna för framställningen och kraven på framställningens innehåll blir desamma som om ansökan hade gjorts i samband med ansökan om nyregistrering.

4 §

På begäran av en innehavare av ett skriftligt företagsinteckningsbrev skall Bolagsverket föra in en uppgift om den företagsinteckning som svarar mot företagsinteckningsbrevet i inteckningsbrevsregistret. Om sökanden begär det, skall verket samtidigt föra in en uppgift om inteckningsbrevshavare.

En företagsinteckning får föras in i inteckningsbrevsregistret enligt bestämmelserna i första stycket endast om det skriftliga företagsinteckningsbrevet har getts in till Bolagsverket. I samband med införandet i registret skall företagsinteckningsbrevet förstöras.

I fråga om inteckningar som har beviljats eller sökts enligt de bestämmelser som gällde före ikraftträdandet av lagen (1984:649)

om företagshypotek gäller bestämmelserna i denna lag om skriftligt företagsinteckningsbrev även sådana fordringsbevis som avses i 8 § lagen (1984:650) om införande av lagen (1984:649) om företagshypotek. En sådan handling behöver dock inte förstöras, om den förses med en påskrift om att den inte längre medför någon rätt i den intecknade egendomen.

Paragrafen behandlar s.k. konvertering. Med konvertering avses att en tidigare beviljad företagsinteckning, för vilken det har utfärdats ett skriftligt företagsinteckningsbrev, förs in i inteckningsbrevsregistret och att det motsvarande skriftliga företagsinteckningsbrevet samtidigt förstörs. Även i detta fall får det i registret föras in en uppgift om vem som skall vara inteckningsbrevshavare. En förutsättning för att den avsedda inteckningsbrevshavaren skall få registreras är att denne beviljats tillstånd att vara registrerad i registret (se 12 §).

En ansökan om konvertering har inte något samband med något pågående inskrivningsärende. Ansökan skall därför ges in till Bolagsverket såsom ansvarig myndighet för inteckningsbrevsregistret.

Av *andra stycket* följer att det skriftliga inteckningsbrevet måste ges in till Bolagsverket för att konvertering skall få ske. Bolagsverket skall kontrollera att ett korrekt företagsinteckningsbrev har getts in och att det svarar mot en inteckning som förekommer i företagsinteckningsregistret. I samband med att företagsinteckningen registreras i inteckningsbrevsregistret skall det skriftliga företagsinteckningsbrevet förstöras.

Tredje stycket behandlar konvertering av företagsinteckningar som har beviljats före ikraftträdandet av lagen (1984:649) om företagshypotek och som inte kommer till uttryck i ett företagsinteckningsbrev utan i ett skuldebrev. Bestämmelsen innebär att även dessa handlingar kan konverteras till elektroniska företagsinteckningsbrev men att skuldebrevet inte behöver förstöras om det förses med en påskrift om att de inte längre medför någon rätt i den intecknade egendomen. Frågan har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.2.4).

5 §

Om inteckningsbrevsregistret inte innehåller någon uppgift om inteckningsbrevshavare, skall Bolagsverket på begäran av den som enligt 2 § andra stycket skall anses som inteckningsbrevshavare föra in en uppgift om inteckningsbrevshavare i registret.

Paragrafen behandlar den situationen då en inteckning i inteckningsbrevsregistret inte är förenad med någon uppgift om inteckningsbrevshavare. Av paragrafen framgår att det då är möjligt att genom en särskild registreringsåtgärd komplettera registreringen med uppgift om inteckningsbrevshavare. Det förutsätter en begäran från den som hittills har varit att anse som inteckningsbrevshavare, dvs. egendomsinnehavaren (se 2 § andra stycket). Frågan har behandlats i avsnitt 3.2.4.

6 §

På begäran av den som är registrerad som inteckningsbrevshavare skall Bolagsverket ta bort uppgiften om inteckningsbrevshavare från inteckningsbrevsregistret.

Om sökanden begär det, skall Bolagsverket i samband med en åtgärd enligt första stycket föra in en ny uppgift om inteckningsbrevshavare i registret.

I *första stycket* anges att uppgift om innehavare av ett elektronisk företagsinteckningsbrev kan tas bort från en inteckning som är förenad med sådan uppgift. En sådan ansökan kan bara göras av den som är registrerad som inteckningsbrevshavare.

Av *andra stycket* framgår att Bolagsverket, i samband med att en uppgift om sådan inteckningsbrevshavare tas bort, kan föra in en ny uppgift om inteckningsbrevshavare i registret. Detta behöver dock bara göras om sökanden begär det. Om det inte förs in någon ny sådan uppgift, kommer den som innehar den intecknade egendomen att anses som inteckningsbrevshavare (se 2 § andra stycket).

7 §

På begäran av den som är registrerad som inteckningsbrevshavare eller som enligt 2 § andra stycket skall anses som inteckningsbrevshavare, skall Bolagsverket utfärda ett skriftligt företagsinteckningsbrev som svarar mot företagsinteckningen. I samband med att det skriftliga företagsinteckningsbrevet utfärdas skall inteckningen tas bort från inteckningsbrevsregistret.

I paragrafen finns bestämmelser om avregistrering av företagsinteckning från inteckningsbrevsregistret. Bestämmelsen ger den som har registrerats som inteckningsbrevshavare eller som skall anses som inteckningsbrevshavare möjlighet att begära att företagsinteckningen skall avregistreras ur inteckningsbrevsregistret och att det i stället skall utfärdas ett skriftligt företagsinteckningsbrev. Denna möjlighet måste finnas bl.a. eftersom inte alla kan få tillstånd att vara registrerade som inteckningsbrevshavare (se 12 §).

Bolagsverkets prövning kan i dessa fall begränsas till att avse att inteckningsbrevsregistret innehåller en inteckning som svarar mot det begärda skriftliga företagsinteckningsbrevet samt att sökanden antingen är registrerad som inteckningsbrevshavare eller att anse som sådan (se 2 § andra stycket).

Av andra meningen följer att Bolagsverket i samband med att det skriftliga företagsinteckningsbrevet utfärdas skall avregistrera företagsinteckningen från inteckningsbrevsregistret.

Bestämmelsen har sin förebild i 8 § lagen om pantbrevsregister. I den paragrafen anges att skriftligt pantbrev också skall utfärdas om Kronofogdemyndigheten har utmätt pantbrevet hos den intecknade egendomens ägare och begär att ett skriftligt pantbrev skall utfärdas. Eftersom något ägarhypotek inte kan uppkomma i ett företagsinteckningsbrev, kan ett företagsinteckningsbrev inte utmätas. Det har därför inte ansetts finnas behov av någon bestämmelse som ger Kronofogdemyndigheten rätt att begära att det utfärdas ett skriftligt företagsinteckningsbrev.

8 §

Om en företagsinteckning, som är införd i inteckningsbrevsregistret, dödas eller blir utan verkan, skall Bolagsverket ta bort företagsinteckningen från registret. Om en inteckning blir utan verkan endast till viss del eller blir föremål för åtgärd som avses i 2 kap. 14–16 §§ lagen (2003:528) om företagsinteckning, skall uppgift om detta föras in i inteckningsbrevsregistret.

Om en företagsinteckning dödas eller av annan anledning blir utan verkan, skall inteckningen tas bort från inteckningsbrevsregistret. En företagsinteckning kan dödas enligt bestämmelserna i lagen om företagsinteckning (se 2 kap. 17 § lagen om företagsinteckning). Den kan bli utan verkan på grund av att borgenären tillerkänns betalning i konkurs på grund av inteckningen (se 1 kap. 6 § lagen om företagsinteckning, jfr förslaget till 11 kap. 22 § konkurslagen).

I andra meningen anges att det på motsvarande sätt skall antecknas i inteckningsbrevsregistret om en inteckning blir utan verkan endast till viss del eller blir föremål för andra inteckningsåtgärder än dödning, t.ex. utbyte eller sammanföring.

Åtgärderna skall vidtas av Bolagsverket självmant. Inteckningsbrevshavaren behöver inte höras.

9 §

På begäran av den som är registrerad som inteckningsbrevshavare eller som enligt 2 § andra stycket skall anses som inteckningsbrevshavare, skall Bolagsverket besluta att inteckningen inte får tas bort från inteckningsbrevsregistret enligt 7 §.

Ett beslut som avses i första stycket gäller till dess att inskrivningsmyndigheten har avslutat ett ärende enligt 2 kap. 14–17 §§ lagen (2003:528) om företagsinteckning. Om inteckningsbrevshavaren begär det, får Bolagsverket häva beslutet även dessförinnan.

En förutsättning för att s.k. inteckningsåtgärder skall få beslutas är att det företagsinteckningsbrev som berörs av åtgärden ges in till inskrivningsmyndigheten (se 2 kap. 18 § jämförd med 2 kap. 14–16 §§ lagen om företagsinteckning). Syftet med detta krav är

att möjliggöra dels en kontroll av att den uppgivne innehavaren av företagsinteckningsbrevet innehar företagsinteckningsbrevet, dels en makulering av det gamla företagsinteckningsbrevet.

Ett elektroniskt företagsinteckningsbrev kan dock givetvis inte ges in. Det första syftet – att möjliggöra en kontroll av innehavet av företagsinteckningsbrevet – tillgodoses i stället genom att inskrivningsmyndigheten tar del av uppgifterna i inteckningsbrevsregistret. Det andra syftet tillgodoses genom att inskrivningsmyndigheten aviserar den verksamhetsgren inom Bolagsverket som för inteckningsbrevsregistret om beslutet för registrering i inteckningsbrevsregistret. Det har därför i lagen om företagsinteckning föreslagits en bestämmelse om att ett elektroniskt företagsinteckningsbrev inte behöver ges in när en inteckningsåtgärd skall vidtas (se 2 kap. 18 § lagen om företagsinteckning).

För att säkerställa att någon inte förfogar över en företagsinteckning som är registrerad i inteckningsbrevsregistret innan inskrivningsmyndighetens beslut om inteckningsåtgärd har hunnit att registreras i inteckningsbrevsregistret har det i den förevarande paragrafen införts en bestämmelse om att Bolagsverket, på ansökan av den som är eller är att anse som inteckningsbrevshavare, får besluta att en företagsinteckning inte får tas bort från registret. En inteckningsåtgärd som avser en inteckning som är registrerad i inteckningsbrevsregistret får inte vidtas, om det inte i inteckningsbrevsregistret har registrerats ett beslut om hinder mot avregistrering (se den föreslagna 2 kap. 18 § lagen om företagsinteckning).

Av *andra stycket* följer att beslutet om hinder mot avregistrering består fram till dess att inskrivningsmyndigheten har avslutat ärendet om inteckningsåtgärd. Hindret hävs därefter automatiskt i och med att uppgift om åtgärden förs in i inteckningsbrevsregistret.

Eftersom det kan förekomma att en inteckningsåtgärd av någon anledning aldrig kommer till stånd, har det i andra styckets andra meningen införts en möjlighet för inteckningsbrevshavaren att häva beslutet.

10 §

På begäran av Kronofogdemyndigheten skall Bolagsverket besluta att sådana registreringsåtgärder som anges i 5–7 §§ inte får vidtas. Ett sådant beslut gäller till dess att något annat har förordnats.

I utsökningsbalken finns bestämmelser om att Kronofogdemyndigheten vid en utmätning eller en kvarstad skall vidta åtgärder för att säkerställa utmätningen respektive kvarstaden (se 6 kap. 5 § och 16 kap. 13 § jämförd med 6 kap. 5 § utsökningsbalken). Bestämmelserna innebär att om utmätning eller kvarstad avser egendom som omfattas av en företagsinteckning får företagsinteckningsbrevet tas i förvar. Sedan handlingen har tagits i förvar får den inte pantförskrivas utan Kronofogdemyndighetens tillstånd. Bestämmelserna kan emellertid inte tillämpas om företagsinteckningen endast kommer till uttryck i ett elektroniskt företagsinteckningsbrev, dvs. en registrering i inteckningsbrevsregistret. Ett motsvarande säkerställande av utmätning eller kvarstadsbeslut som gäller ett elektroniskt företagsinteckningsbrev kan emellertid åstadkommas genom att Kronofogdemyndigheten ges möjlighet att initiera ett hinder mot att inteckningen avregistreras eller registreras på någon ny inteckningsbrevshavare. I denna paragraf har därför tagits in en bestämmelse om att Bolagsverket på Kronofogdemyndighetens begäran skall besluta att en företagsinteckning inte får avregistreras eller att en ny inteckningsbrevshavare registreras.

Ett sådant beslut gäller tills vidare och kan inte hävas annat än om Kronofogdemyndigheten eller – efter överklagande av Kronofogdemyndighetens beslut, domstolen – har beslutet att det inte längre finns skäl för åtgärden.

11 §

En uppgift i inteckningsbrevsregistret skall rättas, om uppgiften innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av att Bolagsverket eller någon annan har gjort sig skyldig till skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende eller till följd av något tekniskt fel. Den vars rätt berörs skall ges tillfälle att yttra sig.

Denna paragraf gäller i stället för 28 § personuppgiftslagen (1998:204).

Paragrafen innehåller bestämmelser om rättelse. Frågan har behandlats i avsnitt 3.2.7.

I *första stycket* anges att en uppgift i inteckningsbrevsregistret skall rättas om den innehåller någon uppenbar oriktighet. En förutsättning för att en uppgift skall få rättas är att den beror på Bolagsverkets eller någon annans skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende eller på något tekniskt fel. Det är alltså fråga om sådana fall då en uppgift avviker från vad som var avsett. Om oriktigheten däremot beror på något annat förhållande, t.ex. felaktig rättstillämpning, kan rättelseinstitutet enligt förevarande paragraf inte användas. I stället får det beslut som föranlett den felaktiga uppgiften angripas genom överklagande. Det finns också ett visst utrymme för omprövning enligt 27 § förvaltningslagen (1986:223).

En fråga om rättelse kan inskrivningsmyndigheten ta upp självmant eller efter påpekande. Ett påpekande kan därvid framställas i samband med en ansökan eller helt formlöst utan samband med något pågående ärende.

Bolagsverket skall ge den som berörs tillfälle att yttra sig innan rättelse sker. Denna kommunikationsskyldighet innebär inte att en rättelseåtgärd är beroende av samtycke från den som berörs.

Av *andra stycket* framgår att paragrafen gäller i stället för bestämmelserna om rättelse i 28 § personuppgiftslagen.

12 §

Tillstånd att bli registrerad som inteckningsbrevshavare meddelas av Bolagsverket.

Vid tillståndsprövningen skall Bolagsverket särskilt beakta

1. att sökanden har tillgång till den tekniska utrustning och den tekniska sakkunskap som fordras för inteckningsbrevsregistrets funktion,

2. att det finns tillfredsställande former för betalning av stämpelskatt, expeditionsavgifter och registreringsavgifter, och

3. att sökanden även i övrigt uppfyller de krav på lämplighet som bör ställas med hänsyn till in-teckningsbrevsregistrets uppbyggnad och funktion.

Endast den som har beviljats tillstånd att bli registrerad i in-teckningsbrevsregistret som in-teckningsbrevshavare får registreras i registret. I paragrafen behandlas vem som handlägger ärenden om tillstånd att bli registrerad i in-teckningsbrevsregistret och kriterierna för tillstånd (se avsnitt 3.2.3).

Av *första stycket* framgår att Bolagsverket handlägger ärenden om tillstånd att bli registrerad i in-teckningsbrevsregistret.

Det har inte ansetts lämpligt att i lagtexten uttömmande ange vad som skall beaktas vid Bolagsverkets tillståndsprövning. I *andra stycket* har dock vissa förutsättningar angetts. Sökanden skall ha tillgång till den tekniska utrustning och den tekniska sakkunskap som fordras för in-teckningsbrevsregistrets funktion. Det måste också finnas förutsättningar för en väl fungerande uppbörd av stämpelskatt och avgifter, t.ex. genom att avtal träffats om att dessa avgifter kan tas ut genom autogiro. Slutligen har det uppställts ett generellt krav på lämplighet.

De angivna kriterierna är inte avsedda att vara uttömmande. Bedömningen av tillståndsfrågan måste vara konkurrensneutral och får inte vara diskriminerande mot rättssubjekt i andra medlemsstater i EU.

Motsvarande kriterier gäller för tillstånd att bli registrerad i pantbrevsregistret som pantbrevshavare (se 14 § lagen om pantbrevsregister, jfr prop. 1993/94:197 s. 67). Avsikten är att bestämmelserna skall tillämpas på samma sätt.

Beslut i tillståndsfrågor får överklagas till länsrätt (se 15 §).

13 §

Tillstånd som avses i 12 § får återkallas om tillståndshavaren inte längre uppfyller de krav som anges i 12 § andra stycket.

När ett beslut om återkallelse av tillstånd har vunnit laga kraft, skall Bolagsverket självmant vidta de åtgärder som anges i 7 §, om det inte finns något hinder mot detta enligt 9 eller 10 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om återkallelse av tillstånd att vara registrerad i inteckningsbrevsregistret som inteckningsbrevshavare.

Återkallelse av tillstånd skall ske då tillståndshavaren inte längre uppfyller de krav som anges i 12 §.

Om ett tillstånd återkallas, finns det inte längre förutsättningar att ha kvar företagsinteckningar för vilka tillståndshavaren är registrerad som inteckningsbrevshavare i inteckningsbrevsregistret. Bolagsverket skall då självant avregistrera dessa företagsinteckningar och utfärda skriftliga företagsinteckningsbrev som svarar mot företagsinteckningarna. Om det finns ett beslut om hinder mot avregistrering enligt 9 eller 10 §, måste emellertid verket avvakta med avregistreringen till dess att hindret har hävts.

14 §

Den som är registrerad som inteckningsbrevshavare eller som enligt 2 § andra stycket skall anses som inteckningsbrevshavare har de rättigheter och skyldigheter som följer med innehavet av ett skriftligt företagsinteckningsbrev.

Av paragrafen följer att den som skall anses som inteckningsbrevshavare har samma rättsliga ställning som innehavaren av ett skriftligt inteckningsbrev.

Inteckningsbrevshavaren har de rättigheter som följer med innehavet av ett skriftligt företagsinteckningsbrev. Det innebär bland annat att dennes samtycke är nödvändigt för att inteckningsåtgärder skall få vidtas (se 2 kap. 14–17 §§ lagen om företagsinteckning).

Av paragrafen framgår också att inteckningsbrevshavaren har samma skyldigheter som en innehavare av ett skriftligt inteckningsbrev. Detta innebär till exempel att inteckningsbrevshavaren har vårdplikt avseende det elektroniska företagsinteckningsbrevet. Inteckningsbrevshavaren är sålunda skyldig att se till att den rätt som ägaren av den intecknade egendomen har till företagsinteckningsbrevet inte åsidosätts. Det innebär att inteckningsbrevshavaren kan bli ersättningsskyldig, om han eller

hon inte förmår ge ägaren av den intecknade egendomen möjlighet att förfoga över inteckningsbrevet när denne har rätt att få tillgång till det.

De nya bestämmelserna medför inte någon förändring av formerna för upplåtelse av säkerhet i andra hand. Sådan upplåtelse skall alltså även fortsättningsvis fullbordas genom denuntiation (se NJA 1983 s. 103). Om företagsinteckningen är registrerad i inteckningsbrevsregistret, skall inteckningsbrevshavaren denuntieras.

15 §

Beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I paragrafen finns bestämmelser om överklagande.

Av *första stycket* följer att Bolagsverkets beslut får överklagas hos länsrätt. Eftersom Bolagsverket är beläget i Sundsvall, skall överklagande ske hos Länsrätten i Västernorrlands län.

Bestämmelsen omfattar enbart överklagade beslut enligt denna lag. Det innebär att bestämmelsen inte omfattar t.ex. överklagande av beslut att inte lämna ut uppgift från registret. Här gäller i stället 15 kap. 7 och 8 §§ sekretesslagen.

Av *andra stycket* framgår att prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Vid överklagande gäller även vissa bestämmelser i förvaltningslagen (22–25 §§) och förvaltningsprocesslagen (1971:291).

16 §

I ärenden enligt denna lag behöver ombud inte visa upp skriftlig fullmakt annat än om Bolagsverket anser att det behövs.

I paragrafen finns en bestämmelse om företeende av fullmakt.

Bestämmelsen skall ses mot bakgrund av 9 § förvaltningslagen som ger den som för talan i ett ärende rätt att anlita ombud eller biträde. Förvaltningslagen reglerar däremot inte frågan om ett ombud behöver förete fullmakt för att få föra talan för annans

räkning. Av förevarande paragraf framgår sålunda att skriftlig fullmakt inte behöver visas upp annat än om Bolagsverket anser att det behövs. Bestämmelsen är tillämplig i såväl registreringsärenden som andra ärenden enligt lagen om inteckningsbrevsregister.

Vid bedömningen av om fullmakt behövs bör verket beakta risken i det enskilda fallet för att ombudet saknar behörighet samt ombudets vilja och förmåga att omgående vidta åtgärder för att ändra en felaktig åtgärd och ersätta skada som den medför. Om ombudet uppträder i egenskap av befattningshavare hos någon som har tillstånd att vara registrerad som inteckningsbrevshavare och som står under tillsyn enligt särskild lagstiftning, t.ex. en bank, torde Bolagsverket normalt kunna underlåta att infordra fullmakt.

17 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer

1. meddelar föreskrifter om förändret av inteckningsbrevsregistret och om ingivning av ansökningar i registreringsärenden, och

2. får meddela föreskrifter om avgifter för registrering enligt denna lag.

Punkten 1 innehåller – av tydlighetsskäl – en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om förändret av inteckningsbrevsregistret och om ingivning av ansökningar i registreringsärenden. Sådana föreskrifter kommer att föras in i bl.a. förordningen i inteckningsbrevsregister.

Av 8 kap. 3 § regeringsformen följer att föreskrifter om avgifter till staten vilka innebär åligganden för enskilda eller ingrepp i deras ekonomiska förhållanden skall meddelas genom lag. Riksdagen kan emellertid med stöd av 8 kap. 9 § och 11 §§ regeringsformen bemyndiga regeringen att utfärda sådana föreskrifter med rätt för regeringen att överlåta åt förvaltningsmyndighet att meddela föreskrifter. Ett sådant bemyndigande har införts i *punkten 2* (se avsnitt 3.2.12).

18 §

Tillfogas någon skada genom oriktig eller missvisande uppgift i in-teckningsbrevsregistret eller i annat fall genom fel i samband med uppläggning eller förande av registret, har han eller hon rätt till ersättning av staten, om det inte visas att felaktigheten beror på en omständighet utanför Bolagsverkets kontroll vars följder verket inte skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Ersättning enligt första stycket kan efter skälighet sättas ned eller falla bort, om vållande på den skadelidandes sida har med-verkat till skadan.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rätt till ersättning av staten vid bl.a. oriktig uppgift i in-teckningsbrevsregistret. Frågan har behandlats i avsnitt 3.2.11.

Bestämmelsen i *första stycket* innebär att staten har ett s.k. kontrollansvar för skada som beror på oriktig eller missvisande uppgift i in-teckningsbrevsregistret eller på fel i samband med uppläggning eller förande av registret. Statens skadeståndsansvar inträder sålunda när de felaktigheter som har orsakat skadan ligger inom Bolagsverkets kontrollsfär. I så fall lämnas ersättning för alla skador som beror på felaktigheten under förutsättning att det finns adekvat kausalitet mellan felaktigheten och skadan.

Kontrollansvaret omfattar endast fel hos Bolagsverket. Handläggningsfel hos användarna, fel i användarnas tekniska utrustning eller fel i överföringen mellan användarna och Bolags-verket omfattas således inte.

Utanför bestämmelsen faller skada till följd av oriktigt utläm-nade av sekretesskyddade uppgifter liksom skada till följd av fel vid Bolagsverkets tillståndsprövning enligt 12 §. Sådana skade-ståndsprövningar får i stället bedömas enligt samma regler som gäller vid annan myndighetsutövning, dvs. enligt skadeståndslagens regler om skadestånd på grund av felaktig myndighetsutövning. Vidare kommer skada som beror på oriktigheter i inskrivnings-myndighetens handläggning av inskrivningsärenden att falla utanför bestämmelsen om kontrollansvar även när sådana orik-tigheter återspeglas i in-teckningsbrevsregistret.

Av *andra stycket* följer att jämkning av skadeståndet kan ske om den skadelidande har varit medvållande till skadan.

7.2 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

8 kap. 22 a §

Sekretess gäller i verksamhet som avser förande av inteckningsbrevsregistret enligt lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister för uppgift om registrerad inteckningsbrevshavare, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör lider skada.

Trots sekretessen får uppgift lämnas till den vars egendom har intecknats.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om sekretess för inteckningsbrevsregistrets uppgifter om inteckningsbrevshavare. I 8 kap. 22 § sekretesslagen finns en bestämmelse om sekretesskydd för uppgifter om pantbrevshavare i pantbrevsregistret. Föreliggande bestämmelse är avsedd att ha samma innebörd som den bestämmelsen (se prop. 1993/94:197 s. 80–82 och 2002/03:57 s. 43 och 44, se även avsnitt 3.2.8).

7.3 Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1987:672)

11 kap. 22 §

Om utdelning eller efterutdelning har utfallit på ett företagsinteckningsbrevs belopp, skall förvaltaren anmäla detta till inskrivningsmyndigheten. Anmälan skall göras sedan beslutet att fastställa utdelningen eller efterutdelningen har vunnit laga kraft eller, i fall som avses i 21 §, när utbetalningen har ägt rum. Tillsammans med anmälan skall förvaltaren sända in utdelningsförslaget eller någon annan handling som visar fördelningen.

När inteckningsborgenären lyfter betalning, skall *förvaltaren anteckna detta på företagsinteckningsbrevet. Om företagsinteckningsbrevet är elektroniskt, skall förvaltaren i stället anmäla betalningen till Bolagsverket för registrering i inteckningsbrevsregistret.*

I paragrafen finns bestämmelser om åtgärder som en konkursförvaltare skall vidta om utdelning eller efterutdelning har utfallit på ett företagsinteckningsbrevs belopp.

Av *andra stycket* i dess hittills gällande lydelse följer att anteckning om betalning skall göras på inteckningsbrevet. Med anledning av förslaget om att det skall införas möjlighet att utfärda elektroniska företagsinteckningsbrev, har det tydliggjorts att anteckning enbart skall göras på skiftliga företagsinteckningsbrev.

Elektroniska företagsinteckningsbrev utgörs av en registrering i inteckningsbrevsregistret. Om utdelning eller efterutdelning har utfallit på ett elektroniskt företagsinteckningsbrevs belopp, skall detta anmälas till Bolagsverket för registrering i inteckningsbrevsregistret. Om en sådan anmälan har gjorts, skall Bolagsverket anteckna uppgift om utdelningen i registret (se 8 § förslaget till lag om inteckningsbrevsregister).

7.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:448) om pantbrevsregister

19 §

Den som har fått tillstånd enligt 14 § får ha direktåtkomst till pantbrevsregistret. Sådan direktåtkomst får *dock inte avse uppgift om registrerad pantbrevshavare annat än om*

- 1. tillståndshavaren är registrerad som pantbrevshavare för inteckningen, eller*
- 2. den berörda pantbrevshavaren har medgett det.*

Även inskrivningsmyndigheter, Kronofogdemyndigheten och lantmäterimyndigheter får ha direktåtkomst till pantbrevsregistret. Sådan direktåtkomst får *inte avse uppgift om registrerad pantbrevshavare, om inte pantbrevshavaren har medgett det.*

I paragrafen finns bestämmelser om direktåtkomst till pantbrevsregistret. Med direktåtkomst avses att den som använder ett register på egen hand kan söka i registret och få svar på frågor dock utan att själv kunna bearbeta eller på annat sätt påverka innehållet.

Av *första stycket* i paragrafens hittills gällande lydelse följer att direktåtkomst endast får avse uppgifter om inteckningar för vilka tillståndshavaren är registrerad som pantbrevshavare. Direktåtkomsten får dock avse även uppgifter om andra inteckningar om den berörda pantbrevshavaren har medgett det. Bestämmelsen har utformats i nära överensstämmelse med sekretesslagens bestämmelse om sekretess för uppgift om pantbrevshavare. Enligt sekretesslagen gäller sekretess för uppgift om *registrerad* pantbrevshavare, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör lider skada. Bestämmelsen hindrar inte att någon får fullständiga uppgifter om de inteckningar för vilka han eller hon själv är registrerad som pantbrevshavare (se 8 kap. 22 § och 14 kap. 4 § sekretesslagen). Sekretess gäller heller inte för uppgift om att en inteckning saknar uppgift om pantbrevshavare (se prop. 2002/03:57 s. 28–30).

Vad gäller inteckningsbrevsregistret har det gjorts bedömningen att den som har fått tillstånd att vara registrerad i inteckningsbrevsregistret som inteckningsbrevshavare bör få ha direktåtkomst till samtliga uppgifter i registret för vilka inte gäller sekretess – däribland uppgifter om inteckningar för vilka han eller hon själv är registrerad som inteckningsbrevshavare och uppgift om att en inteckning saknar anknytande uppgift om inteckningsbrevshavare. Därutöver bör tillståndshavaren få ha direktåtkomst till uppgifter om registrerade inteckningsbrevshavare för företagsinteckningar för vilka tillståndshavaren inte är registrerad, om den berörda inteckningshavaren har medgett det (se avsnitt 3.2.10).

Intresset av att förenkla kreditinstitutens handläggning av kreditärenden har ansetts tala för att möjligheten till direktåtkomst till pantbrevsregistret bör utvidgas och ges samma

utformning som har föreslagits beträffande inteckningsbrevsregistret. Bestämmelserna i paragrafen har därför ändrats. Enligt första styckets första mening är utgångspunkten att den som har beviljats tillstånd att vara registrerad i pantbrevsregistret som pantbrevshavare får ha direktåtkomst till samtliga uppgifter i pantbrevsregistret. I andra meningen anges ett undantag. Enligt denna bestämmelse får direktåtkomst inte avse uppgift om registrerad pantbrevshavare, om inte tillståndshavaren är registrerad som pantbrevshavare för inteckningen eller den berörda pantbrevshavaren har medgett det. Ändringen innebär bl.a. att det går att få direktåtkomst till uppgift om att en inteckning saknar anknytande uppgift om pantbrevshavare och att datapantpantbrevet som svarar mot inteckningen därmed inte utnyttjas som kreditsäkerhet.

I *andra stycket* regleras inskrivningsmyndigheternas, Kronofogdemyndighetens och lantmäterimyndigheternas förutsättningar för direktåtkomst till pantbrevsregistret. Utgångspunkten är att dessa myndigheter får ha direktåtkomst till samtliga uppgifter i registret. Myndigheterna får dock ha direktåtkomst till uppgifter om registrerade pantbrevshavare endast efter medgivande av pantbrevshavaren.

7.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:528) om företagsinteckning

1 kap. 1 §

Företagsinteckning beviljas med visst belopp i all sökandens egendom. Bevis om inteckningen benämns företagsinteckningsbrev.

Ett företagsinteckningsbrev utfärdas antingen i skriftlig form (skriftligt företagsinteckningsbrev) eller genom registrering i inteckningsbrevsregistret enligt lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister (elektroniskt företagsinteckningsbrev).

Paragrafen innehåller de grundläggande bestämmelserna om företagsinteckning och företagsinteckningsbrev.

Företagsinteckningsbrev har hitintills enbart utfärdats i pappersform. I ett nytt *andra stycke* har införts bestämmelser om att företagsinteckningsbrevet kan vara antingen ett skriftligt företagsinteckningsbrev eller ett elektroniskt företagsinteckningsbrev. De skriftliga företagsinteckningsbreven motsvarar dagens pappersbundna företagsinteckningsbrev. Det elektroniska företagsinteckningsbrevet framträder enbart såsom en särskild registrering i inteckningsbrevsregistret. Det anses utfärdat i och med att uppgift om företagsinteckningen registreras i inteckningsbrevsregistret.

1 kap. 2 §

Om en näringsidkare upplåter säkerhet för en fordran genom att överlämna ett företagsinteckningsbrev beträffande sin egendom, får borgenären förmånsrätt enligt förmånsrättslagen (1970:979) till betalning för fordringen intill inteckningsbrevets belopp.

Ett elektroniskt företagsinteckningsbrev skall anses ha överlämnats till borgenären, när denne eller någon som företräder honom eller henne har registrerats som inteckningsbrevshavare i inteckningsbrevsregistret.

I den mån inteckningsbrevets belopp inte räcker till betalning, har borgenären rätt att få betalt genom ett tillägg. Tillägget får inte överstiga femton procent av inteckningsbrevets belopp samt ränta på detta belopp från den dag då konkursansökningen gjordes. Räntan beräknas för år enligt en räntefot som motsvarar den av Riksbanken fastställda, vid varje tid gällande referensräntan enligt 9 § räntelagen (1975:635), ökad med fyra procentenheter.

En borgenärs rätt till betalning omfattar inte tillägget, om inteckningsbrevet utgör säkerhet för borgenären i andra hand.

Paragrafen innehåller bl.a. bestämmelser om hur säkerhet upplåts genom företagsinteckning. Frågan har behandlats i avsnitt 3.2.5.

Av första stycket framgår att en näringsidkare upplåter säkerhet för en fordran genom att överlämna ett företagsinteckningsbrev beträffande sin egendom. Syftet med kravet på överlämnande av företagsinteckningsbrevet är att avskära ägaren av

den intecknade egendomen från möjligheten att förfoga över företagsinteckningsbrevet för ytterligare upplåtelse av säkerhet.

Något överlämnande i traditionell mening kan inte ske i fråga om elektroniska företagsinteckningsbrev, eftersom det elektroniska företagsinteckningsbrevet enbart finns i form av en registrering i inteckningsbrevsregistret. I ett nytt *andra stycke* har därför tagits in en bestämmelse som avser att fastlägga vad som fordras för att ett elektroniskt företagsinteckningsbrev skall anses överlämnat. Bestämmelsen innebär att kravet på överlämnande av företagsinteckningsbrev skall anses uppfyllt om borgenären eller någon som företräder borgenären har registrerats som inteckningsbrevshavare i inteckningsbrevsregistret. Genom en sådan registrering förhindras nämligen den vars egendom har intecknats från att förfoga över företagsinteckningsbrevet på egen hand.

Förekomsten av en registrering av inteckningsbrevshavare innebär inte utan vidare att det har uppkommit en giltig säkerhet. En giltig upplåtelse av säkerhet kräver alltid att det även finns ett bakomliggande fordringsförhållande och en giltig upplåtelse av säkerhet av den intecknade egendomens ägare. Registreringen ersätter enbart själva överlämnandet av företagsinteckningsbrevet.

Överlämnande av ett företagsinteckningsbrev utgör inte alltid en nödvändig förutsättning för att en giltig säkerhetsupplåtelse skall ske. En sakrättsligt skyddad upplåtelse av säkerhet kan också uppkomma genom att tredje man som innehar företagsinteckningsbrevet underrättas om upplåtelsen. Om inteckningen är registrerad i inteckningsbrevsregistret, skall den som har registrerats som inteckningsbrevshavare underrättas.

Registreringen är således inte helt avgörande för frågan om och när säkerhet uppkommer. Den blir inte heller alltid avgörande för frågan om säkerhetens bestånd. Om en registeruppgift faller bort på grund av tekniskt fel eller handläggningsfel, påverkas inte säkerheten. Emellertid kan den inte åberopas förrän rättelseåtgärder har vidtagits.

Vidare kan en säkerhet upphöra trots att registreringen består. Så är fallet om den fordran, för vilken upplåtelse av säkerhet skedde, betalas eller om företagsinteckningsbrevet till följd av överenskommelse upphör att gälla eller förklaras ogiltigt.

Bestämmelserna i andra stycket i paragrafens hittills gällande lydelse har flyttats till *tredje stycket* medan bestämmelserna i tredje stycket har flyttats till ett nytt *fjärde stycke*.

2 kap. 3 §

Vid behandlingen hos inskrivningsmyndigheten av inskrivningsärenden tillämpas inte bestämmelserna i 10 § andra stycket, 27 och 28 §§ förvaltningslagen (1986:223). Av 37 a och 37 b §§ lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter framgår att inskrivningsmyndigheten skall ompröva beslut om stämpelskatt i vissa fall.

Ansökningar och anmälningar i inskrivningsärenden skall vara skriftliga.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om ingivning av ansökningar och anmälningar i inskrivningsärenden.

Såsom har redovisats i avsnitt 4 har det ansetts att det bör vara möjligt att ge ansökningar och anmälningar i inskrivningsärenden i elektronisk form. Av andra stycket framgår att ansökningar och anmälningar i inskrivningsärenden skall vara skriftliga. Ett krav på skriftlighet anses normalt inte hindra elektroniska rutiner (se Ds 2003:29 s. 92–95) och det har därför inte ansetts nödvändigt att ändra den bestämmelsen.

Ett nytt *tredje stycke* har tillagts. Det innehåller – av tydlighetsskäl – en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om ingivning av ansökningar och anmälningar i inskrivningsärenden. Föreskrifter om överföring av ansökningar elektroniskt kommer att tas in i förordningen om företagsinteckning.

2 kap. 3 a §

I inskrivningsärenden behöver ombud inte visa upp skriftlig fullmakt annat än om inskrivningsmyndigheten anser att det behövs.

I paragrafen, som är ny, har införts bestämmelser om företeende av fullmakt. Frågan har behandlats i avsnitt 4.

I 9 § förvaltningslagen ges den som för talan i ett ärende rätt att anlita ombud eller biträde. Förvaltningslagen reglerar däremot inte frågan om ett ombud behöver förete fullmakt för att få föra talan för annans räkning.

Av förevarande paragraf framgår sålunda att skriftlig fullmakt inte behöver visas upp annat än om inskrivningsmyndigheten anser att det behövs.

Vid bedömningen av om fullmakt behövs bör inskrivningsmyndigheten lämpligen beakta risken i det enskilda fallet för att ombudet saknar behörighet samt ombudets vilja och förmåga att omgående vidta åtgärder för att ändra en felaktig åtgärd och ersätta skada som den medför. Om ombudet uppträder i egenskap av befattningshavare hos någon som står under tillsyn enligt särskild lagstiftning, t.ex. en bank, torde inskrivningsmyndigheten normalt kunna underlåta att infordra fullmakt.

2 kap. 12 §

Om det inte finns något som hindrar det, skall företagsinteckning beviljas och företagsinteckningsbrev utfärdas på grund av inteckningen.

Om ett elektroniskt företagsinteckningsbrev utfärdas i stället för ett tidigare utfärdat skriftligt inteckningsbrev, förlorar det skriftliga inteckningsbrevet sin giltighet. Utfärdas ett skriftligt företagsinteckningsbrev i stället för ett tidigare utfärdat elektroniskt företagsinteckningsbrev, förlorar det elektroniska företagsinteckningsbrevet sin giltighet.

Bestämmelser om utfärdande av nytt inteckningsbrev i stället för inteckningsbrev som har dödats finns i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling.

Paragrafen anger när en företagsinteckning skall beviljas och ett företagsinteckningsbrev utfärdas.

Bestämmelserna i *andra stycket* i paragrafen hittills gällande lydelse har flyttats till ett nytt tredje stycke. I det nya andra stycket har införts bestämmelser för att reglera vad som gäller om det för en och samma inteckning skulle finnas både ett skriftligt och ett elektroniskt företagsinteckningsbrev. Det finns visserligen regler som skall förhindra att den situationen uppstår. Till exempel skall ett skriftligt företagsinteckningsbrev förstöras om företagsinteckningen mot vilken inteckningsbrevet svarar, registreras i inteckningsbrevsregistret, s.k. konvertering (se 4 § lagen om inteckningsbrevsregister). Det kan emellertid inte uteslutas att det trots detta någon gång – exempelvis på grund av tekniskt fel – kan förekomma att inteckningen kommer till uttryck i både ett skriftligt och ett elektroniskt företagsinteckningsbrev. Det har ansetts att det i en sådan situation bör vara det sist utfärdade företagsinteckningsbrevet som gäller. I stycket har därför införts en bestämmelse som innebär att det sist utfärdade företagsinteckningsbrevet gäller (jfr 22 kap. 5 a § jordabalken).

2 kap. 15 §

Företagsinteckningar som har inbördes lika rätt eller gäller omedelbart efter varandra får på ansökan av den vars egendom intecknats och efter medgivande av företagsinteckningsbrevens innehavare föras samman till en inteckning (sammanföring). Denna inteckning skall gälla med den förmånsrätt som tillkommer den av de sammanförda inteckningarna som har sämsta rätt. Sammanföring får ske endast om inteckningarna är bestämda i samma valuta.

Inteckningar som är införda i inteckningsbrevsregistret får sammanföras endast om samtliga inteckningar som omfattas av åtgärden är införda i registret och har samma inteckningsbrevshavare.

En inteckning som avses i första stycket skall förklaras gälla för ett lägre belopp än det som de sammanförda inteckningarna sammanlagt uppgår till, om sökanden begär det och inteckningsbrevens innehavare medger det.

I paragrafen finns bestämmelser om sammanföring av företagsinteckningar. Sammanföring är en inteckningsåtgärd som inne-

bär att två eller flera inteckningar slås ihop till en enda inteckning.

En ansökan om en inteckningsåtgärd får bifallas endast om företagsinteckningsbrevet som berörs av ansökan ges in till inskrivningsmyndigheten (se 2 kap. 18 § lagen om företagsinteckning). Såsom uttalats i den allmänna motiveringen har det ansetts att, om inteckningen är införd i inteckningsbrevsregistret, det inte bör krävas att något företagsinteckningsbrev ges in i samband med handläggning av inteckningsåtgärder (se avsnitt 3.2.6).

Vid sammanföring av inteckningar kan ett särskilt problem uppkomma. Om de berörda inteckningarna är införda i inteckningsbrevsregistret med olika inteckningsbrevshavare, skulle en sammanföring leda till att den nybildade inteckningen redovisas i inteckningsbrevsregistret med två eller flera inteckningsbrevshavare. Bestämmelserna i lagen om inteckningsbrevsregister bygger på att det för varje inteckning finns endast en inteckningsbrevshavare. Det har därför ansetts att en förutsättning för att inteckningar som är införda i inteckningsbrevsregistret skall kunna sammanföras bör vara att samtliga inteckningar som omfattas av åtgärden är införda i registret med en och samma inteckningsbrevshavare. I *andra stycket* har därför tagits in en bestämmelse som förhindrar sammanföring i nu avsedda fall. Bestämmelsen tvingar den som ansöker om sammanföring att redan före ansökan till inskrivningsmyndigheten åstadkomma en likformig redovisning av inteckningarna i inteckningsbrevsregistret.

De nuvarande bestämmelserna i *andra stycket* har flyttats till ett nytt *tredje stycke*.

2 kap. 18 §

I fall då medgivande krävs enligt 14–17 §§ *fordras att företagsinteckningsbrevet lämnas in till inskrivningsmyndigheten eller, i fråga om elektroniskt företagsinteckningsbrev, att det finns hinder mot avregistrering enligt 9 § lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister och att någon begäran om att hindret skall hävas inte har framställts.*

I paragrafen i dess hittills gällande lydelse finns bestämmelser om att företagsinteckningsbrev som berörs av inteckningsåtgärd enligt 14–17 §§ skall ges in till inskrivningsmyndigheten. Det har ansetts att ett företagsinteckningsbrev som svarar mot inteckning som är införd i inteckningsbrevsregistret inte behöver ges in till inskrivningsmyndigheten i samband med en inteckningsåtgärd (se avsnitt 3.2.6). För att säkerställa att någon inte förfogar över en företagsinteckning som är registrerad i inteckningsbrevsregistret, innan inskrivningsmyndighetens beslut om inteckningsåtgärd har hunnit att registrerats i inteckningsbrevsregistret, har det i den föreslagna lagen om inteckningsbrevsregister tagits in en bestämmelse om att Bolagsverket på ansökan av inteckningsbrevshavaren får besluta att en företagsinteckning inte får tas bort från registret (se 9 § i förslaget till lag om inteckningsbrevsregister). Den bestämmelsen har kompletterats med en bestämmelse i förevarande paragraf som innebär att inteckningsåtgärd som rör ett elektroniskt företagsinteckningsbrev inte får vidtas utan att ett beslut om hinder mot avregistrering har fattats enligt lagen om inteckningsbrevsregister. Det är tillräckligt att det finns ett beslut om hinder mot avregistrering vid tidpunkten för inskrivningsmyndighetens faktiska handläggning av inteckningsärendet.

2 kap. 19 §

På ansökan av den som innehar ett företagsinteckningsbrev skall innehavet antecknas i företagsinteckningsregistret. Sökanden skall föreläggas att visa upp inteckningsbrevet, om det finns anledning att anta att sökanden inte innehar detta. Om någon annan redan är antecknad som innehavare, skall inskrivningsmyndigheten sedan det nya innehavet har antecknats ta bort den tidigare anteckningen och underrätta den vars innehav var antecknat.

En anteckning om innehav skall tas bort, om

1. den vars innehav har antecknats anmäler att innehavet har upphört, *eller*

2. *den som är registrerad som inteckningsbrevshavare enligt lagen (2008:000) om inteckningsbrevsregister eller som är att anse som*

inteckningsbrevshavare enligt 2 § andra stycket samma lag begär det.

Paragrafen innehåller bestämmelse om anteckning av innehav av företagsinteckningsbrev.

Enligt första stycket skall inskrivningsmyndigheten på ansökan av innehavaren anteckna innehavet i företagsinteckningsregistret. Det är upp till innehavaren att bestämma om innehavet skall antecknas eller inte i företagsinteckningsregistret. Anteckningen medför inte några rättsverkningar utan fyller snarare en servicefunktion.

Andra stycket innehåller bestämmelser om borttagande av innehavsanteckning. Av *punkten 1*, som motsvarar andra stycket i dess hittills gällande lydelse, följer att en innehavsanteckning skall tas bort om den som står antecknad som innehavare anmäler att innehavet har upphört. Bestämmelsen i *punkten 2*, som är ny, gör det möjligt för den som är registrerad i inteckningsbrevsregistret som inteckningsbrevshavare eller som är att anse som inteckningsbrevshavare enligt lagen om inteckningsbrevsregister att begära att en anteckning om innehav i företagsinteckningsregistret tas bort.

3 kap. 5 §

Den som genom oriktig uppgift om behörighet att företräda någon annan i ett inskrivningsärende uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar ren förmögenhetsskada skall ersätta skadan.

Om skadan vållas i tjänsten av en arbetstagare, skall skadan ersättas av arbetsgivaren.

Rätten till skadestånd faller bort om talan inte väcks inom tio år från det att inskrivningsärendet avgjordes.

Bestämmelserna i första–tredje styckena får inte frångås till nackdel för en skadelidande.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om skadeståndsskyldighet vid inskrivning i företagsinteckningsregistret. Bestämmelserna har sin förebild i bestämmelserna i jordabalken om ersättningsskyldighet vid inskrivning i fastighetsregistrets in-

skrivningsdel (se 19 kap. 39 a–39 c jordabalken). Frågan har behandlats i avsnitt 4.

Av *första stycket* följer att ersättning kan utgå om skada orsakas genom oriktig uppgift om behörighet att företräda någon annan i inskrivningsärende. Bestämmelsen omfattar såväl oriktig uppgift om behörighet att företräda annan som lämnas av någon utan företeende av skriftlig fullmakt som oriktig sådan uppgift som lämnas i kombination med t.ex. en förfalskad skriftlig fullmakt. Det är inte nödvändigt att uppgiftslämnaren uttryckligen påstår att det föreligger en fullmakt utan bestämmelsen omfattar även den situationen då någon på annat sätt lämnar uppgift om att han eller hon handlar på annans uppdrag. Det senare är vanligen fallet då någon uppträder som ingivare i ett inskrivningsärende.

Skadeståndsansvaret har utformats som ett culpaansvar. Ett culpaansvar omfattar skador som orsakas av oaktsamhet eller uppsåtliga. Bedömningen av om culpa föreligger bör göras utifrån allmänna skadeståndsrättsliga principer.

Frågan om bevisbördans placering och kravet på styrkan i bevisningen får avgöras utifrån allmänna processrättsliga principer för skadeståndstvister.

I *andra stycket* finns bestämmelser om s.k. principalansvar. Bestämmelserna innebär att om skada som avses i första stycket vållas i tjänsten av en arbetstagare är arbetsgivaren ersättningsskyldig. Om t.ex. en banktjänsteman lämnar oriktig uppgift om sin behörighet att företräda någon annan, kan alltså banken bli ersättningsskyldig.

Av bestämmelser i skadeståndslagen om arbetstagares skadeståndsansvar följer att banktjänstemannen är personligen ansvarig endast om det föreligger synnerliga skäl (se 4 kap. 1 § skadeståndslagen). Om det föreligger synnerliga skäl, kan arbetsgivaren regressvis kräva ersättning av arbetstagaren och en tredje man som har lidit skada kan vända sig direkt till arbetstagaren och kräva ersättning.

Begreppen "arbetstagare" och "i tjänsten" är avsedda att ha samma innebörd här som i 3 kap. 1 § skadeståndslagen.

Tredje stycket innehåller en bestämmelse om preskription. Att rätten till skadestånd enligt första stycket har fallit bort betar inte den skadelidande rätten till skadestånd på annan grund – t.ex. på grund av brott.

Av *fyärde stycket* framgår att lagens bestämmelser är tvingande till den skadelidandes förmån på så sätt att det inte är möjligt att frångå bestämmelserna till nackdel för en skadelidande. Avtalsklausuler som begränsar rätten till ersättning är således utan verkan. Om en överenskommelse skulle strida mot bestämmelserna i första–tredje styckena och är dessa avvikelser till nackdel för en skadelidande, gäller i stället lagens bestämmelser.